

רבינו לטעם מה אג"ר... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

יצאות השבת פרק ראשון שבת

וישמש הלמדיר הברום הרבה לפני מה מו... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

רבינו הגאון... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

וישמש הלמדיר הברום הרבה לפני מה מו... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד... ר"מ אב"ד...

מספר 100
תאריך 1910
מס' 100

כלל, ואפלו על ידי שליח (ב). [ו] המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן, או שנשק אחת מהן, כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן, אף על פי שאין שם תאוה ולא הנאה כלל, הרי זה מגונה ביותר, ודבר אסור הוא (ג). ומעשה טפשים הוא. שאין קרבין לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה, חוץ מהאם לבנה והאב לבתו. [ז] כיצד, מותר האב לחבק בתו ולנשקה ותישן עמו בקרוב בשר, וכן האם עם בנה, כל זמן שהן קטנים. הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמה, זה ישן בכסותו וזה ישן בכסותו (ד). ואם היתה הבת בושה לעמוד בפני אביה ערומה או שנשאת, וכן האם בושה לעמוד בפני בנה ערומה, ואף על פי שהן קטנים, משהגיעו להכלם

בנדרים פ"ו הל' ה. ואספרגוס נקרא המים שנשלקו בהם הירקות איהו יתקול שיהיה ועוד שרב. והורה לא היה שותה יין שכן בנדרים מט"ב ואמר הימנותא... טעימנא אלא קדושה ואבדלתא. וארבעה דספחא וחוגרני צדעי מן הפסח ועד העצרת. וכאשר בא לר"י בעת שהוא עוסק בבנין אינו לא זמן קדוש ולא זמן הבדלה. (ב) כתב המ"מ בעשרה יוחסין [דף ע"ג] מימרא כלשונה. ועוד אמרו שם דאפלו על ידי בעלת והקשו המפרשים מ"מ בפרק השוכר את הפועלים [דף פ"ג] שואלין לאיש בשלום אשתו, ותיצו לדרוש שלומה ולשאל ענינה מותר לומר לבעלה אבל לשלוח לה שלום ולומר פלוני קורא לך שלום אפלו על ידי בעלה אסור. עכ"ל, וכתיב באגרתו לתלמידו יוסף בן יהודה ראה אגרות הרמב"ם מהדורות עמ' קה' ואע"פ שכבר הוזכרה ההלכה ואמרה אין שואלין בשלום אשה כלל, אבל הברכה לא נאסרה, ואתה שלום וביתך שלום, ופעת היה ולשרה בך ע"ש.

(ג) בשבת דף י"ג א. מקיש אשה נדה לאשת רעהו. מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. ופליגא דר"י פדת דאמר לא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי עריות בלבד שני לא תקרבו לגלות ערוה. עולא [גם הוא בשבת ד' פרת] כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק להו לאהותיה אבי הדייה ואמרי לה אבי דייה, ופליגא דידיה אדייה דאמר עולא אפלו שום קרובה אסור משום לך לך אמרין ניריא סחור סחור לכרמא לא תקרב. ואחר זה הביאו מעשה שנהג כ"י פדת ונעגשו. והנה לפי הכלל המסור

לנו מפי הגאונים כפי שבירדתי במאמרי ופליגא בקובץ "ברקאי" תשמ"ג. כל מקום שאמרו בש"ס ופליגא יצא הנפלא מהלכה. אף כן לכאורה יצא לשון ראשון מהלכה, וצריך היה לפסוק כ"י פדת והרי עולא עשה מעשה אליה. אלא שבאה אחר זה ופליגא ונדרה ודחתה את הפליגא. קמ"מא מהלכה ונשאת להלכה רק ופליגא בהרייתא. והו"ו פסק רבנו כחתאם לכללי הפסיקה המקובלים. ודברי המ"מ לעיל בפרק זה אות ב' שרבנו פסק להחמיר משום המעשה באותו תלמיד שנעש. הוא דבר שאין לו יסוד, ואשמתמיהה מסורת הגאונים. ומה שאמרו משום לך לך וכו' אין זה אסור דרבנן משום גדר וסיג. אלא אסור תורה שהתורה אסרה משום גדר. וכעין מה שפס"ר בסוף הלכות ע"ז שהתורה אסרה הנטירה כדי שלא לבוא לידי נקימה, וכך בהלכות גולה אסרה תורה החמדה כדי שלא יבואו לידי גול. וזה נ"ל ברור בלעת רבנו. והמ"מ בהלכה זו הביא רק מעשה דעולא. כדמותו אתי מבי מרדשא והופליגא דידיה אדייה. ולא העיר מאומה.

משה קדושין פ"ד הל' י"א. מהיחד אדם עם אמו ועם בתו, וישן עמהם בקירוב בשר. הגדילו זה ישן בכסותו זה ישן בלשונותו, ושם כתיב הגדילו הוא שתהיה הבת בת שתיים עשרה שנה ויום אחד, והבן בן שלש עשרה שנה ויום אחד. ודוקא שאינה בושה לעמוד לפניו ערומה. אבל אם היתה בושה לעמוד לפניו ערומה אסור ואפלו למטה מגיל זה. ע"כ. ובפ"ו סנהדרין קבע בפירושו הגדילו שתהא הבת בת תשע שנים ויום אחד, והבן בן שתיים עשרה שנה ויום אחד, וכפי שהובא לעיל

8

מהן, אין ישנין עמהן אלא בכסותן. [ח] נשים המסוללות זו בזו אסור (ט), וממעשה מצרים הוא שהוזהרנו עליו שנאמר כמעשה ארץ מצרים וכו' לא תעשו (ויקרא י"ג). אמרו חכמים מה היו עושין איש נושא איש, ואשה נושאת אשה, ואשה נושאת לשני אנשים. [ט] אף על פי שמעשה זה אסור אין מלקין עליו, שאין לו לאו מיוחד והרי אין שם ביאה כלל לפיכך אין נאסרות לכהונה משום זנות, ולא תאסר אשה על בעלה בזה, שאין כאן זנות, וראוי להכותן מכת מרדות, הואיל ועשו אסור. ויש לאיש להקפיד על אשתו בדבר זה, ולמנוע הנשים הידועות בכך. מלהכנס לה ומלצאת לה אליהן. (י) [י] אשתו של אדם מותרת היא לו. לפיכך כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה, בועל בכל עת שירצה, ומנשק בכל אבר שירצה, ונא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה בין דרך אברים (ט). ואף על פי כן מדת חסידות שלא יקל אדם את ראשו לכך, ושיקדש עצמו בשעת תשמיש, כמו שבארנו בהלכות דעות (י) ולא יסור מדרך העולם ומנהגו, שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות. [יא] (י) אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר. הרי שהיתה ליל שבת ולא היה לו בית אחר

בראש הפרק כל לשוננו בסנהדרין, והרי לישנין הם בגמרא בדף פ"א ב' ושם כתב להנמרא כלישנא קמא, וכאן וכן לפנינו פסק כלישנא בתרא לקולא. וכתב המ"מ ומ"ש רבנו שנשאת לאו דוקא, דאפלו נתקדשה בלבד אסור כנוכר בגמרא, אבל מצאתי בהלכות נוסחא אחרת. ע"כ. גם נוס' הרי"ף אפשר בקל לפרשה כנוסחתנו וכדברי רבנו. (ט) גם המעשה הנתעב הזה כבה הובא לעיל בדברי רבנו בפירוש סנהדרין. ע"ש. ושם פירש רבנו שתוא נגזר מן מסלול כלומר הודף. ע"ש. וכתב המ"מ בתורת כהנים כמעשה ארץ מצרים, ומה היו עושין, נושא האיש לאיש והאשה לאשה. (מבואר ב"פ הערל שאין הלכה כרב הונא דאמר נשים המסוללות זו בזו פסולה לכהונה, ופי' ריבין ורש"י מסוללות שדיין שכבת זרע לתדיר, וזין המכת מרדות שכבת רבנו פשוט הוא. ע"כ. והנה לפי פרש"י וריב"ן אין דין זה אלא בנשואות או לפחות אחת נשואה אן מונה. אבל בפניות ליכא מידי לשדויי. ולפירוש רבנו אחת בתולה ואחת בעולה, אחת נשואה ואחת פנויה, כולן שייך בהן דין זה. (ק"ו) צ"ח קר"מ להחיא דשבת דף ס"ה א' אבות דשמאל לא שביק לבנתיה גניאן גבי הדדי כי היכי דלא לילפן גופא נוכרא. ע"ש. כי שם דנו גם בנשים המסוללות אליבא דר"ה. (ט) בנדרים השמיטו "בין דרך אברים"

והוסיפו "ובלבו" שלא יצא שכבת זרע לבטלה" ואין לה מקום כאן כי כבר כתבה רבנו לקמן הל' יח. אע"פ שהיתה לפני המ"מ גם כאן גם שם, ודברי רבנו ברורים גם כאן גם בפירושו לסנהדרין שהובא לעיל, שאין שום אסור ולא נדרו עברה לנשק בכל אבר, שירצה ולמשמש בכל אבר שירצה וכפרש"י בשבת דף ק"מ ב'. ואין שום יסוד לדברי הלח"מ לעיל בהלכות אישות פ"ו הל' ה' ית שאסור מן הדין למשמש באותו מקום וכפי שהעירותי שם אות טל. גם מה שרבנו קורא משכב הפוך כלומר הוא למטה והיא למעלה אין בדבר שום עברה, אך ברור שכל חריגה מדרך העולם יש בה חוסר צניעות ושלהוב יצרים. שאינן ממדות זרע אברהם אשר ממדותיו נפש שפלה, וכמ"ש רבנו. כתב המ"מ אשתו של אדם מותרת וכו', בנדרים פרק ואלו מותרין [דף ב'] ופסק בחכמים. ובלבד שלא יצויה וכו', בנדה פרק כל הדין [דף יג] א"ר. יוחנן. כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שני וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו [כראשית לח י'] ואמרו שהיה דש מפנים וזורה מבחוץ. ואע"פ כן וכו', פ"ה מהלכות זירות נתבאר זה. ויש כמה דברים בגמ' מראין כן כמו שיתבאר שם.

10

מהמני ועוין בשער המלך פ"ט מאישות הטין שהארץ הרבה בזה ותלוי דין
במחלוקת הראשונים בסוף נדרים אם מה שהאשה אומרת טמאה אני לך און
באמנת מדינא או משום מגדר מילתא עיי"ש ועכ"פ לשיטת שיע"י אחרים
באמנים לא נעשית חתיכה דאיסורא עיי"כ צ"ל שדיון מואמן ליה בע"א הוא דין
באמנות עזות ולא שאח"כ. והא דדביהו רח"ח לא נאסרה מכת ע"א, וי"ל
משום שהר"ן אין העדות לפנינו, או שבזה כו"כ מדון שאין ע"א נאמן להפקיע
שעבוד של אחרים ע"י האמנתו של זה.

וזהו הנראה שהדיון הוא באמת רק לגבי עצמו, אם מתווכן שהוא עברין על החוק
הוא בכלל ימחרם לכל חבר ויש למנועו אם אפשר מעשית העבירה כיון שהאשה
בתוקפת האורה לכל דבר, או דילמא, שאם מדינא היא אסורה עליו לפי גדר דין
איסורין ומהרין במקרה כזה מצווה הוא לגרשה, הרי לגבי דידה נשאר הדין כ
בזמן הגמי שיוציא ויתן כתובה.

ושורת הרבנים לפי הנ"ל בר"ה הוא שהרמ"א כתב י"א שאחרי שיש חשש
עניניה נתן באהרת ממילא אין כיום הדין שיעל סמך נאמנות שלו. הוא צריך לגרש
שאמרה זו שהוא מאמין הוא טענת בעל דין לטובתו להפטר מחדר"ג מה ש
היה יבן לדינא דגמ' ואין להאמין לו שהעז נאמן עליו בכדי שיתר לו חרם
הוא ושב"ן על חרם.

”ופליגא” במשנת הרמב”ם

וכ"ז לגבי עצמו הוא, אבל זה פשיטא שלגבי אחרים כמו שאינה אסורה ל
(אם מת קדם שגירוש) ומחמת זה שהבעל הועיל להאמין לעד, אבל לא הו
איסור חדר"ג לאחרים, שהרי כמו שיש איסור חדר"ג על הבעל בן יש איסור
על הסופר ועל העדים (ועיי"נ פתי"ש ק"י ס"ק ז') ולגביהם החרם בתקפו גם
הבעל טוען שהעז או האשה נאמנים עליו.

וזהו הנראה שהדיון הוא באמת רק לגבי עצמו, אם מתווכן שהוא עברין על החוק
הוא בכלל ימחרם לכל חבר ויש למנועו אם אפשר מעשית העבירה כיון שהאשה
בתוקפת האורה לכל דבר, או דילמא, שאם מדינא היא אסורה עליו לפי גדר דין
איסורין ומהרין במקרה כזה מצווה הוא לגרשה, הרי לגבי דידה נשאר הדין כ
בזמן הגמי שיוציא ויתן כתובה.

ושורת הרבנים לפי הנ"ל בר"ה הוא שהרמ"א כתב י"א שאחרי שיש חשש
עניניה נתן באהרת ממילא אין כיום הדין שיעל סמך נאמנות שלו. הוא צריך לגרש
שאמרה זו שהוא מאמין הוא טענת בעל דין לטובתו להפטר מחדר"ג מה ש
היה יבן לדינא דגמ' ואין להאמין לו שהעז נאמן עליו בכדי שיתר לו חרם
הוא ושב"ן על חרם.

וכ"ז לגבי עצמו הוא, אבל זה פשיטא שלגבי אחרים כמו שאינה אסורה ל
(אם מת קדם שגירוש) ומחמת זה שהבעל הועיל להאמין לעד, אבל לא הו
איסור חדר"ג לאחרים, שהרי כמו שיש איסור חדר"ג על הבעל בן יש איסור
על הסופר ועל העדים (ועיי"נ פתי"ש ק"י ס"ק ז') ולגביהם החרם בתקפו גם
הבעל טוען שהעז או האשה נאמנים עליו.

וזהו הנראה שהדיון הוא באמת רק לגבי עצמו, אם מתווכן שהוא עברין על החוק
הוא בכלל ימחרם לכל חבר ויש למנועו אם אפשר מעשית העבירה כיון שהאשה
בתוקפת האורה לכל דבר, או דילמא, שאם מדינא היא אסורה עליו לפי גדר דין
איסורין ומהרין במקרה כזה מצווה הוא לגרשה, הרי לגבי דידה נשאר הדין כ
בזמן הגמי שיוציא ויתן כתובה.

על ספר זה באמת דס"ג, וממנו העתיק רב שמואל בן חפני וקבעו במבוא התלמוד
שלו. והואיל וספרי דס"ג וכך ספרי רשב"ה היו בשפה הערבית ולא תורגמו לעברית
בזמן הראשונים לפיכך נעלם כלל זה גם מחכמי התוספות והראב"ד והרמב"ם וכו'.

(ב) אגדה ברכות ז, א.

כתב השד"ח במערכת הכללים כלל כ: ופליגא. כתב מרן חיד"א
ע"פ: אוון אות כא בשם רב סעדיא גאון הויכא דאתאמר בן, על הרוב
הנפלג מהלכה, כוהיא דאמר רב הונא השואל קרדום וכי ופליג דר"א וכי
בוה שאין הלכה כר"ה עכ"ל. ונראה שדקדק לכתוב על הרוב להורות דאיכא
איפכא דק"ל כהנפלג, עיין במסכת שבת יג א ופליגא דר' פדת ולא קי"ל
[לקמן בארתי שיטת הרמב"ם בזה]. ודרי מקנה אברהם במהורא קמא או
בשם הרב שם יוסף דף ח עמ' ד כתב כי כלליה דרב סעדיא גאון הנ"ל, ועיין
בס' הנ"ל והוא בדרך ט ושם הוכיח להרב המגיד בפ"א י"ט דל' יד. ועיין
פתח הדביר ח"א דף קעה ובמאי דאמר חזקיה בפסחים מגין להנ"ל שאסור
שנחלקו הראשונים אי קי"ל כר' אבהו, ואין גם אחד שיוכיח להכריח מהלכה
כלליה דרס"ג. מוכח דאין מזה הכרח גמור, דיש מקומות יוצאים מן הכלל
ס' לב שומע להמרח"ך שהאר"ך בכלל הזה, ע"ש.

(ג) אגדה ברכות יז, ב.

ואמת יתנה חכו שהר' חיים כהן בספרו הנ"ל מערכת זו אות יד האריך
בכלל הזה, ומחלג דלוגי מהתם להכא ומהכא להתם לראות היעמדו דברי
ומצא בו לדעתו בקיעים וסדקים, ואגב דלוגו דן בדברי פוסקים שונים
כפי הכלל הזה או נגדו מבלי להוכיחו כלל. ולי אני הדל, ענין לך כאן
זו בשיטת הרמב"ם בפסקיו, כי נדמה לי דנקיט הרמב"ם להאי כללא ו
ממנו ימין ושמאל. ועיין גם למחור"ש אלגאזי בספרו גופי הלכות שהביא
זה בשם רס"ג ודן בו. ולדעתי אין מן הנמנע לומר שכל אותם הראשונים
השתמשו בכלל הזה, בין בפסקיהם הם עצמם, בין בגמיקיהם לפסקי הרמב"ם
משום דלא שמיע להו, כלומר לא שמיע להו, ואין בכך כל מגרעת, דאטו מאן
ידע להאי כללא לאו גברא רבה הוא? ועתה ללשונות הש"ס כפי שאמרת
סדר המסכות, מה שלא עשו בעלי הכללים ולפיכך כלל זה מרופה בודם.

(א) אגדה ברכות ז, א.

צדיק וטוב לו — צדיק גמור, צדיק ורע לו — צדיק שאינו גמור, רשע וטוב
רשע שאינו גמור, רשע ורע לו — רשע גמור. ופליגא דר' מאיר דאריכות
נתנו לו ואתת לא נתנו לו שני חזנותי את אשר אחון אע"פ שאינו גמור ונתנו
את אשר ארחם אע"פ שאינו גמור. כלומר שתיים נתנו לו האחת שתשרה
על ישראל, והשניה שלא תשרה על אומות העולם. והאחת שלא ניתנה לו ונתנה
צא את דרכיך, דלר' יוחנן בשם ר' יוסי גם זו ניתנה לו ע"ש. ולפי הכלל הזה
דברי ר' יוחנן בשם ר' יוסי ונשארו דברי ר"מ, אלא שהדברים הם באגדה
כלל לנו הרמב"ם שכל מחלוקת שאינה מביאה לידי תוצאה למעשה אלא

(ד) הלכה ברכות כג, ב.

הצדיק הנכנס למעורת קבע חולץ חפלו וזאת כך נכנס. ופליגא דר' חייא
אמר רבנן על שלחנו זכן דחור לו, ועד אימתא, אמר רבנן עד זמן ברכה, הרי
הואיל הנפלג מהלכה דרבנן מגדיר את דברי ר' חייא, וכך פסק רבנו בפ"ד מהלכות
חולצין הל' טו: אבל אם נכנס למעורת קבע חולצו ומניחו על שלחנו עד שיטול

ורצה להקדימו לפני שיכלה אף שאינו חביב מקדים. היו כולן שווין לפניו רוצה בזה יותר מזה מקדים ממין שבעה ונאת למדנו לא מדרבנן ור' יהודה ממששה דרב חסדא ורב המנונא שהקדים ר"ה תמרים לרמונים מפני שקדמו ומינה למין שבעה שקדם לשאר מיניו. ולפיכך פסק רבנו בפ"ה ברכות. היו לפניו מינון הרבה, אם היו ברכותיהן שוות מברך על אחד מהן והוא ופני השאר, ואם אין ברכותיהם שוות מברך על כל אחד מהם ברכה והואוהו אינו רוצה בזה יותר מזה, אם יש ביניהם אחד משבעת המינים. עליו היו תחלה, וכל הקודם בפסוק קודם בברכה, ע"כ. ולחנם נדחק הכס"מ שאחר סוגית הגמ' כתב וז"ל: ונראה שרבנו מפרש ולא אפליגו ר"י והכמ"ם אלא מן המיניו חביב לו יותר מתברו, דרכנו סברי חביב עדיף ור"י סבר מין עדיף אבל אם אין אחד מן המיניו חביב לו יותר מחברו לחברי הכל מקדים שבעה, והוא סובר דהא דאמר עולא אבל אין ברכותיהן שוות ד"ה מברך ותויר ומברך על זה לא בא להשמיענו דין הקדמה כלל אלא שאינו האתר את חברו, וכמו שפ"י הרא"ש לדעת בה"ג, ופוסק רבנו הלכה כהכמ"ם, מה שכתב היו לפניו מיניו הרבה וכו', לא לענין הקדמת האמר אלא דבברכותיהן שוות יברך על אחד מהן ויפטר את חברו, ולא ירבה בברכות לצורך, וכשאין ברכותיהן שוות אין אחד פוטר את חברו וכדעולא. ובי"ט מהו שירצה מקדים הלינו לומר שאם אין אחד מהן חביב מחברו בין שברכות שוות בין שאין ברכותיהן שוות בין שיש ביניהן ממין שבעה בין שאין מקדים החביב כרבנו דאמרי חביב עדיף, ומיש ואם אינו רוצה וכו' אתה דבין ברכותיהן שוות בין שאין ברכותיהן שוות כיון שאין אחד מהן חביב אם יש ביניהן ממין שבעה מודו רבנו שהוא קודם, וממה שכתב איהו להקדים מקדים במקום שיקדים את החביב תחלה, נראה שאינו מפרש כר"י דחביב היינו אותו שחביב עליו ברוב פעמים, אלא סובר דחביב היינו אותו הפסן בו עתה יותר וכו' ע"ש גם תמיתה הרמ"ך. וכל הדחק הזה והוצאת רבנו מפשוטו אינו אלא משום שהתעלמו מן הכלל הנ"ל.

(ד) הלכה בברכות מא. ב. הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה, אמר רב הונא טעונים ברכה ואין טעונין ברכה לאחריהן, וכן אמר נחמן ורב ששת אמר טעונים ברכה לפניהם בין לאחריהם, שאין לך שטעונין ברכה לפניו ואין טעונין לאחריו וא"א הבאה בסנין בלבד, ופליגא דר' חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין כל מיני משקין, אמר רב פפא הלכתא דב"ים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפניהן ולא לאחריהן, שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין לאחריהם, לאחר הסעודה טעונין ברכה לפניהם ויין לאחריהם ע"כ. ולפי הכלל הכלל לא יאסר עמיה בקערה וכו' ע"ש, והרי הכלל שלנו קיים ויין בלתי טעון לב שומע שנדחק בזה בחנם, ואין צורך לדחוק הר' המגיד בפ"א שם, וזאת היתה חל"א, ואין מקום עוד לקושית הרמב"ן על רבנו בספר המצוות שכתב בפ"מ שם, כיון שהגמ' פסק כן, שאם לא כן אלא היא מדרבנן בלבד ופליגא אר' פדת, ופשוט.

(ט) הלכה בברכות מא. ב. הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה, אמר רב הונא טעונים ברכה ואין טעונין ברכה לאחריהן, וכן אמר נחמן ורב ששת אמר טעונים ברכה לפניהם בין לאחריהם, שאין לך שטעונין ברכה לפניו ואין טעונין לאחריו וא"א הבאה בסנין בלבד, ופליגא דר' חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין כל מיני משקין, אמר רב פפא הלכתא דב"ים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפניהן ולא לאחריהן, שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין לאחריהם, לאחר הסעודה טעונין ברכה לפניהם ויין לאחריהם ע"כ. ולפי הכלל הכלל לא יאסר עמיה בקערה וכו' ע"ש, והרי הכלל שלנו קיים ויין בלתי טעון לב שומע שנדחק בזה בחנם, ואין צורך לדחוק הר' המגיד בפ"א שם, וזאת היתה חל"א, ואין מקום עוד לקושית הרמב"ן על רבנו בספר המצוות שכתב בפ"מ שם, כיון שהגמ' פסק כן, שאם לא כן אלא היא מדרבנן בלבד ופליגא אר' פדת, ופשוט.

ורצה להקדימו לפני שיכלה אף שאינו חביב מקדים. היו כולן שווין לפניו רוצה בזה יותר מזה מקדים ממין שבעה ונאת למדנו לא מדרבנן ור' יהודה ממששה דרב חסדא ורב המנונא שהקדים ר"ה תמרים לרמונים מפני שקדמו ומינה למין שבעה שקדם לשאר מיניו. ולפיכך פסק רבנו בפ"ה ברכות. היו לפניו מינון הרבה, אם היו ברכותיהן שוות מברך על אחד מהן והוא ופני השאר, ואם אין ברכותיהם שוות מברך על כל אחד מהם ברכה והואוהו אינו רוצה בזה יותר מזה, אם יש ביניהם אחד משבעת המינים. עליו היו תחלה, וכל הקודם בפסוק קודם בברכה, ע"כ. ולחנם נדחק הכס"מ שאחר סוגית הגמ' כתב וז"ל: ונראה שרבנו מפרש ולא אפליגו ר"י והכמ"ם אלא מן המיניו חביב לו יותר מתברו, דרכנו סברי חביב עדיף ור"י סבר מין עדיף אבל אם אין אחד מן המיניו חביב לו יותר מחברו לחברי הכל מקדים שבעה, והוא סובר דהא דאמר עולא אבל אין ברכותיהן שוות ד"ה מברך ותויר ומברך על זה לא בא להשמיענו דין הקדמה כלל אלא שאינו האתר את חברו, וכמו שפ"י הרא"ש לדעת בה"ג, ופוסק רבנו הלכה כהכמ"ם, מה שכתב היו לפניו מיניו הרבה וכו', לא לענין הקדמת האמר אלא דבברכותיהן שוות יברך על אחד מהן ויפטר את חברו, ולא ירבה בברכות לצורך, וכשאין ברכותיהן שוות אין אחד פוטר את חברו וכדעולא. ובי"ט מהו שירצה מקדים הלינו לומר שאם אין אחד מהן חביב מחברו בין שברכות שוות בין שאין ברכותיהן שוות בין שיש ביניהן ממין שבעה בין שאין מקדים החביב כרבנו דאמרי חביב עדיף, ומיש ואם אינו רוצה וכו' אתה דבין ברכותיהן שוות בין שאין ברכותיהן שוות כיון שאין אחד מהן חביב אם יש ביניהן ממין שבעה מודו רבנו שהוא קודם, וממה שכתב איהו להקדים מקדים במקום שיקדים את החביב תחלה, נראה שאינו מפרש כר"י דחביב היינו אותו שחביב עליו ברוב פעמים, אלא סובר דחביב היינו אותו הפסן בו עתה יותר וכו' ע"ש גם תמיתה הרמ"ך. וכל הדחק הזה והוצאת רבנו מפשוטו אינו אלא משום שהתעלמו מן הכלל הנ"ל.

(ט) הלכה בברכות מא. ב. הביאו לפניהם תאנים וענבים בתוך הסעודה, אמר רב הונא טעונים ברכה ואין טעונין ברכה לאחריהן, וכן אמר נחמן ורב ששת אמר טעונים ברכה לפניהם בין לאחריהם, שאין לך שטעונין ברכה לפניו ואין טעונין לאחריו וא"א הבאה בסנין בלבד, ופליגא דר' חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין כל מיני משקין, אמר רב פפא הלכתא דב"ים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפניהן ולא לאחריהן, שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין לאחריהם, לאחר הסעודה טעונין ברכה לפניהם ויין לאחריהם ע"כ. ולפי הכלל הכלל לא יאסר עמיה בקערה וכו' ע"ש, והרי הכלל שלנו קיים ויין בלתי טעון לב שומע שנדחק בזה בחנם, ואין צורך לדחוק הר' המגיד בפ"א שם, וזאת היתה חל"א, ואין מקום עוד לקושית הרמב"ן על רבנו בספר המצוות שכתב בפ"מ שם, כיון שהגמ' פסק כן, שאם לא כן אלא היא מדרבנן בלבד ופליגא אר' פדת, ופשוט.

לפי זה יבין שיש

השם אף שהוא רק לשם בעלמא ואף בכוננתם להשם
 הוא ענין ע"י. ולכן אף כשעשו רק יד דליכא איסור
 עשה כשעושה שלא לע"י מי"מ כיון שעשו לקרא
 לה שהוא יד השם הוא ענין ע"י כמו שפרש"י בחומש
 על מסוק או הוחל לקרא בשם ה' שקראו שמות
 העצבים בשמו של הקב"ה. וזה היה נראה לכאורה
 לאסור בלאו דלא תעשה לך מסל וכל תמונה כמפורש
 ברמב"ם פ"ג מע"י ה"ט שכתב העושה ע"י לעצמו
 אע"פ שלא עשאה בידו ולא עבדה לוקה. ומשמע
 שהוא אף שלא עשאה לכוננת. לעובדה וכלשון שכתב
 במנין המצות. שלא לעשות מסל לעצמו ולא הזכיר.
 עבודה אבל אם הוא בשם אלקות זהו מסל שאסרה
 תורה לעשות בכל צורה שהיא ורק כשעושה לגוי יש
 חלוק בין הצורות דרך צורת אדם וצורת הקשמישין
 במרום. אסור. מלאו. אחר. אבל כשקרא אותה בשם
 אלקות אסור. בכל דבר. אך - בספק המצות מצות
 לא תעשה כ' כתב הרמב"ם שהתירונו מעשות עבודה
 וזה לעבודה. וכן הוא בחינוך מצות כ"ה. אבל
 מסתבר שלא דקר. בלשונם אלא דאם קורא לה בשם
 אלקות רק בלאו הזה. כמשטות הלשון במנין המצות
 שבהלכות הרמב"ם. וכד"ק. הלשון באיסור עשיית
 צונית. אדם. שכתב שאסור. לעשות לגוי. ולא סתם
 שאסור. לעשות. אף. שלא לעבוד משום. דזה אסור
 בכל צורה. אבל מי"מ לא היה. נאסר. בהנאה כיון
 שלא. נעבר. ואף כשנכרי עשה לא. תאסר כיון שלא
 נעשה לעבדה. אבל יש להחמיר. מלעשות סחורה בזה
 אף. בלא נקרא שם. אלקות אלא מצד שם שמים
 שנכתב שם מטעם החוץ כדלעיל.

והנני יודידו מוקירו.

משה פיינשטיין

סימן קלו

בספרי המיסויאנערן שיש בהם פסוקים
 ולשמות. ובפירושי הרשעים על תנ"ך
 שנמצא גם פירושים נכונים וגם יש
 שגדפפו עם התנ"ך אם לשורפם
 או לגונם

ד' תמוז תשכ"ה

מע"כ ידידי מהר"ר יעקב דרדק שליט"א.

הנה. בדבר ספרי המיסויאנערן הרשעים שכתוב שם
 פסוקים וגם שמות השי"ת. כבר בארתי

בהשובה בחי"ד שמה שיש לדון אף שהיה
 מפורש בשבת דף קס"ו ובגיטין דף מ"ה
 שכתבו מין ישרף ואיפסק זה ברמב"ם פ"ד פסוק
 היו וביריד סימן רמ"א ענין א' ואף שברמב"ם
 אפיקורס ישראל. משום שכ"ש מין הארז
 אף מהאומות ישרף כדאייתא בחולין דף י"ב
 מין דבכרים הוא מין. המיסויאנערן הם ודאי
 הארזים שלכן אף בכר"ם שבו"ל דארכ"א
 יוחנן שם דלאו עובדי עכ"ם הן אלא מנהג אבות
 בידיהם לא שייך זה בהמיסויאנערן והם ודאי
 שגם בחו"ל איכא מייעוס מיניו כדאייתא. התם. וכתב
 שכתב ס"ת שגונין אותו. הוא רק סתם עכ"ם
 אדוק. ובשיע בשב"ל זה השמים תיבת. ודאי
 ובפרט טעם הרמב"ם שכיון שאינו מאמין. ביהדות
 השם ומעלה. בדעתו. שהוא כשאר. הדברים שיש
 באלו המיסויאנערן אף אם נימא גם בהם שמים
 אבותיהם בידיהם עש"כ אינם מאמינים בקדושת
 השם וגם אין להניח לרשעים האלו המיסויאנערן
 המסיתים והמדחיים שום שם. וא"כ כ"ש הספרי
 שלהם שם רק מביאין איהו פסוקים בתוך דברי
 מינות שלהם שצריך לשרוף. אבל הנידון הוא
 דספרים הנדפסים הרי. המדפיס אינו יודע כלל
 הוא כותב בהדפסתו ואין להחשיב זה לכתיבת
 אלא הוא כנכתב ממילא בלא כוונה כלל. אבל
 כיון שבשני אחד מזה כתובים הפסוקים והשמות
 ובצד השני כתובים דברי מינות נמצא שהיה כיון
 היותר גדול להפסוקים והשמות להיות כתובים שם
 ואף אם יגנוו אותם הרי יהיו נכתבים במקום זה
 וגדוף לכן צריך לשרוף כל הספר שלהם אף שיש
 ממילא גם הפסוקים והשמות זהרי נמצא שהשמות
 אדרבה הוא כבוד להשמות שנכתבו שם. שיטול
 הכינון.

ומטעם זה צריך לשרוף פירושי הרשעים
 תנ"ך שנמצא שם פירושים של כפירה בדברי תורה
 ואף אם נמצא שם גם פירושים טובים שיטול
 שאין ללמוד מרשעים אף דבר טוב כדאייתא ע"פ
 דר"א בע"ז דף י"ז שאף על דבר טוב ששמע מינו
 איש כפר סכניא שזיה מין וזהה נענש. ולכן
 שום צורך. אף בפירושים הטובים שנמצאו שם. וצריך
 כשאין ידוע באיזה מקום הם פירושים הטובים וצריך
 לקרותם כדי למצואם שאסור דהרי ממילא יענין
 נכבדי הכפירה שאסור ולכן צריך לשרוף כל הספר
 ובאם נדפסו פירושי הרשעים יחד עם התנ"ך
 שאפשר לחתוך את התנ"ך שלמעלה ולגנוו צריך
 לעשות כן. אבל אין לגנוו יחד עם פירוש הרשעים

התורה. ופשוט שהרי בהלאו דחבוק ונשוק לעריות
 כתב הרמב"ם שם בה"א הוא בדרך חצה ונהנה
 בקרוב בשר. ובאחותו ואחות אמו זה כתב שאין שם
 תאוה ולא הנאה כלל וממילא ליכא הלאו דלא תקרבו
 דמן התורה. וענין בש"ך יריד סימן קנ"ז סק"י שכתב
 שבדרך תאוה שכתב הרמב"ם הוא דוקא והוכיח כן
 ממה שמצינו אמוראים שהיו מחבקים ומנשקים
 לבנותיהם ואחותיהם. וכוונתו דאם אף בלא חיבת
 ביאה ותאוה הוא איסור הלאו דלא תקרבו לא תית
 שייך לחלק במה שצדיקים גמורים דמיא להו ככשורא
 דהקרא נאמר לכל ישראל אלא שהלאו ליכא אלא על
 חיבת ביאה שזה ליכא בכנות ואחיות. והאיסור הוא
 משום שמגונה ביותר שהוא משום שלא יבא להקל
 בשאר עריות.

בשמיעת כלי שיר ליחיד בימי הספירה,
ובתפסורת לאשה

בב"ב פמ"ט כלי שיר בימי הספירה יש לאסור
 גם בבית כשהוא בעצמו. דהא ברביש שהוא
 שמיעת יורא מסתבר שאף לרמ"א סימן תקס"ט ענין
 שמיעת למי שאינו רגיל כשאינו בבית המשתה
 יורא שיש אסור בקבוץ רבים שהוא לכוננת שמה
 יורא גם בכל השנה אי"כ המנהג שניתוסף בימי
 הספירה. הוא אף ליחיד. שאינו רגיל בהם.

ובב"ב הספירת לאשה בימי הספירה. הנה אף
 שהיא מסתבר להתיר מאחר שגם באבלות אחר שבעה
 חודשים מתירין הרבה ראשונים וכן המחבר
 יורא סימן ש"צ ענין ה' והתוס' ביבמות דף מ"ג
 כתב שכיון דשריא אשה כגטילת שער בתוך שלשים
 ימים בחשעה באב. וא"כ כ"ש בימי הספירה.
 וכן אף לרמ"א שכותב שהעיקר כהאסורין באבלות
 מן האשה ונימא שלכן יאסור גם בשבוע שחל בו
 ימים אולי יודה שיש להקל בימי הספירה ובבין
 המצרים כיון שהוא רק מנהג יש להקל כהמתירין.
 אבל מי"מ נראה הדין שראוי להחמיר אם אינו נחוצ

בנשיקה לקרובות שנעשה כחיתר אצל אחרים
 אם צריך למחות וכדין נשיקה לאחותו

בדבר לנשק לקרובות. הנה היתר ממש הוא רק
 אב לבתו ובת' בתו ואם לבנה וכן בנה.
 והקרובות שעי' קידושין הוא איסור גמור. וכן לבת
 אחי ובת אחותו ושני בשני הוא איסור גמור. וצריך
 למחות שהרי יש לאדם לזן האוה והרתור. ולאחותו
 ואחות אמו נמי כתב הרמב"ם בפכ"א מא"יב ה"ו
 שאע"פ שאין שם תאוה ולא הנאה כלל היו מגונה
 ביותר. ודבר איסור הוא ומעשה טפשים הוא וכן הוא
 כשי"ע סימן כ"א. אבל משמע מלשון זה שאינו אותו
 ואיסור. של שאר עריות דלרמב"ם הוא לוקה מן

והנה בתוס' שבת דף י"ג כתבו דעולא שהיה
 מנשק לאחותיה משום שצדיק גמור היה שלא יבא
 לידי הרתור. משמע לכאורה דכל אדם שאסורין גם
 באחיות הוא משום שיש גם מזה הרתור וכן משמע מח"ס
 שם סק"ח ובב"ש סס"ק י"ד. אבל תמוה כיון שלכ"ע
 ליכא בזה תאוה והנאה ל"כא גם הרתור. וגם אם
 איכא הרתור היה זה איסור גמור מלאו דונשמרת.
 ולמה הוצרך הרמב"ם לומר שדבר מגונה הוא. הא
 איסור דונשמרת הוא המור מדבר מגונה. ואם ליכא
 הרתור הא אין זה גם דבר מגונה דהא האמוראים
 לא היו עושין דבר מגונה. ולכן צריך לומר כדבארתי
 דדבר המגונה הוא שלא ירגיל עצמו מזה להקל
 בשאר עריות. וזהו האיסור שאמר בשבת שם אף על
 אחותה. אבל גזירה זו הוא רק לסתם אנשים שמצוי
 בהן הרתור עבירה ולא לת"ח כעולא וחבדיו שלא
 באין לידי הרתור אף מכל נשים לא גזרו בהן
 באחותו שהם לא יבואו להקל בשאר נשים. ואין
 כוננת התוס' דבאחותו לא יבא עולא לידי הרתור.
 שגם כר"ע לא יבואו להרהר מאחותה. אבל כיון דעולא
 וחבדיו. לא באו להרהר גם מנשים אחרות וכדמיייתו
 התוס' מהא דר"י אחא מרכיב אכתפיה. שלכן לא שייך
 לגזור בהם. אף שבשאר עריות אסירי גם הם משום
 דהאיסור הוא משום לא תקרבו ולא משום הרתור.
 ואף שהם לא יעשו משום חיבת ביאה שלכן לא היה
 להו איסור מדאורייתא. מי"מ מדברגן משמע דאסור
 אף בלא חיבת ביאה. אם לא ניכר שאינו לחיבת
 ביאה. דכן משמע מהש"ך יריד סימן קצ"ה דכתב
 דאף להרמב"ם ליכא איסור דאורייתא אלא כשעושה
 כן דרך תאוה וחיבת ביאה. משמע דמדברגן אסור.
 ומסיק לכן המנהג פשוט שרופאים ישראלים
 ממשמשים דופק של נשים אפילו הן א"א ונכריות

26

לא היה אסור דאין להחשיב זה אלא לגרמא דאיתא בשבת דף ק"ב דגרמא שרי ולכן איך אם היה שם ממש יש לעיין עוד בדבר כי אולי הוא יתיר מגרמא אבל בשני יודין שאינו שם כלל ולא ברור כלל האיסור למחוק איך שלא לצורך דכל הטעם שחושש תהיה בפסקים סימן קע"א שהוא מקור דין זה משום שהי"ד הוא התחלת שם המיוחד ואליבא דרי"ח שהביאו התוס' שבועות דף ל"ה שא"ד מן השם אינו נמחק עייש שרין זה דאי"ד אינו נמחק מליגי רוב הראשונים ובירושלמי מגילה פ"א ה"ט מפורש שנמחק וגם להר"ח יותר נוסח להתיר כדאיחא שם בתה"ד אך שמטיק דבלא צורך גדול למה לנו להתיר שמשמע מלשון זה שאף שהוא רק ספק קטן לאיסור למה לנו להתיר בלא צורך ואיך דאי אין מקום לכל להתמיר בגרמא איך בלא צורך וכ"ש שהוא גם לצורך.

והנני יודיו מקורו

משה פיינשטיין

סימן קמ

בענין מוזות שבגליון שלמשה נחקקו מהקלף אותיות שוקעות נבדק אם כשרות

ח' אייר תשכ"א

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א האדמו"ר מציעשניגאוו.

הנה בדבר המוזות שבהגליון למטה נחקקו מהקלף גופו אותיות שוקעות נבדק מר" לצד הפנים והאריך כתיבה לאסור ורוצה לדע גם דעתי העניה כזה.

והנה ודאי אסור לתוסף במוזה שום דבר בפנים כמפורש בשי"ע ורמ"א סימן רפ"ח סעיף ט"ו. ופשוט שהוא גם פסולה איך שלא הוכירו בפירוש וזה מפורש כן ברמב"ם פ"ה ממוזה ה"ג שמפרש כן בהא דאי"ד יהודה אמר שמואל בתבה אגרת פסולה במנחות דף ל"ב שהוא שלא דקדק בחסרות ויתרות כדפרש"י ור"ת בתוס' שם כדאיתא בכ"מ. וכן פסק הרא"ש בהלכות מוזות ה"ז שכתב על פירוש שני ברש"י שלא דקדק בחסרות ויתרות שלשון זה עיקר

הוא רואה בזה איסור במדינתנו מכיון שלא נחקקו ובמדינתנו לא מצוי כלל שיקחו ניר לתוך בתי הכנסת שיש נירות מיוחדות לכך. במקום בויון נמי לא מצוי כי רגילין לשרוף שאין נצרכין ואין לחוש לדבר שלא מצוי אלא להקפיד דרוקא שכתבו נמי איני רואה שלא תוכר זה בדברי רבותינה ואיזה מעלה לכתוב על מחבני חול שהרבה פעמים כותבים הכל וגם לפעמים דברים אטורים כלשון וכו' ומה שיוכרו ע"ז ביה ואם כותב בס"ד שום קפידא לאסור איך באופן שיש לחוש למחיקה לצורך ולהשתמש לדבר בויון שאין בזה שום חשש דלא שייך זה לאות ד' דמשם הנקרא קרא זה בטיעתא דשמיא. וכן אם יכתבו וישו"ש נמי אין קפידא כלל כי השין מכיר שגם הא"י"ו אות משם הקדוש אלא בשביל השין יקראו יתרות השם יתברך.

ידיו מקורו

משה פיינשטיין

סימן קלמ

בהשני יודין שנכתב לסימן השם הקדוש בלוחות אם יש ליתיר כשמסירין אותן שלא ישברו

ערב חנוכה תשכ"א

מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר זאב וואלף היקר בערג שליט"א שלום וברכה כל הימים.

הנה בדבר הלוחות שכתוב עליהם סימן במקום השם בשני יודין אם יש לחוש כשצרכין לקרוע מחמת שנמכר ביהכ"ז ואין מדרך הכבוד לתרום שם לשמא ישברו במקום השני יודין וימחקו יתרות ביהכ"ז יודין סימן ער"ו סעיף ז' איתא לצורך מותר למחקו ואף שהש"ך כתב בס"ק י"ד דרוקא לצורך גדול הנה גם זה הוא צורך גדול. אבל אמת לא צריך לכאן שיהיה צורך כיון דאין מוזקין לא משברין השם אלא עושים מעשה הסרה מהכותל אין מתכוונים לשבירת השם ואין כאן פסיק רישא ויתר קרוב שלא ישבר שם דזה בשעת הסרה ויתרו לא ישתבר שם שבכה"ג אפשר דאף בשם ממש

הישראל נעשה זה כלי שלכן מסתבר שא"צ מביא אבל הוא דוקא באופן שבטל הכלי בדיני מע"ש.

כמי שפשט הסלית קמן כלילה לענין לחזור וללבושו כלילה

ובמ"י שפשט הסלית קמן כלילה אם רשאי לחזור וללבוש כלילה הנה למאי דהביא הגמ"א סימן י"ח סק"א בשם הב"ח משמע דאסור, אבל לכאורה זה ל"ד לתלפין שיש איסור להניח כלילה או מדאורייתא מקרא דושמרת דלבושך ר"א במנחות דף ל"ז שהוא בלאו או מדרבנן למ"ד לילה זמן תלפין שפ"א ישן בהן שלא שייך בציצית איך שלילה לא זמן ציצית. ואולי רק בטלית גדול אסור שיטען שצריך גם לברך אבל לא בטלית קטן ולשיטת התוס' והרא"ש דכסות יום חייב גם כלילה הרי"א איכא גם קצות אם גודמן שלבשה אבל פשוט שגם לדירתו לא נענשין איך בעידן ריתות שנועשין על שלא לבש בגד המחוייב בציצית איך שלא מחוייב כדאיתא במנחות דף מ"א. כשאינו לובשו בחורה כלילה אכל איסור מלבושו ליכא. ולכן איני רואה בזה איסור אבל צורך והורו ללבושו בחורה נמי ליכא כיון דלתיב"ח אדרבה יותר טוב שלא ללבושו איך אם נימא שגם הוא אינו אסור אלא בטלית גדול

משה פיינשטיין

סימן קלח

במה שהרבה נוהגין במכתבי חול לכתוב למעלה ב"ה אם יש בזה מעלה כמו שחושבין הכותבים או אדרבה חשש איסור

ולמה שהרבה נוהגין לכתוב בכל מכתבים שכותבין למעלה ב"ה שהוא הוא אות מן השם הקדוש וגם הכוונה הוא להשי"ת. ששמעת' שיש הסוברין שהוא איסור. הנה אף שגם שהוא רק אות אחת שליכא בזה איסור מחיקה. מ"מ מסתבר שלא גרע מהשני יודין. אסור למחוק שלא לצורך כדאיתא בי"ד בסוף סימן ער"ו וכן אסור להשליך במקום בויתו

ואפילו שאר משמשים. והוא מטעם דלא אסרו אלא כשלא ניכר שאינו לחיבת ביאה ומשמשו הנפאים ניכר שאינו לחיבת ביאה אלא לרשות. ולפי"ז גם לעולא וחבריו אסור דהא הוא מעשה חיבת ביאה רק שהם לא מתכוונים לזה אסור. מדרבנן אבל מ"מ לא גזרו בהו באחותו משום דבשביל דלא שייך בהו הרהור וחאוה"ל לא יבואו לעבור בשאר נשים שהם אטורים בתו. ולכן כיון שהוא רק מדרבנן גם להרמב"ם וגם אין האיסור מצד הן עצמן להחשיב זה עצמו למעשה איסור. אין למחוק כשנוטה שלא יועיל ומוטב שיהיו שוגגים ולא מודים. אבל הוא רק לאחותו ואחת אמר וה"ל לאחות אביו ובכחלו ליכא תאנה והנאה מתפלתם של אנשי כה"ג.

ועיין בב"ש סימן כ"י סק"א שהביא שרמב"ן בחשובה כתב שאפילו בעושה שלא בדרך חיבת סובר הרמב"ם דמדאורייתא אסור. נמי עכ"פ נצטרך לומר דהוא רק לאלו שפשתן הוא לדרך חיבת ליכא חלק איך היא כוונתו אבל באחותו ואחות אמר ואחות אביו שסתמן אינו לדרך חיבת יהיה שהוא רק מדרבנן דלא יקשה עליו מהא דעולא וגם מהא דלכ"ה ליכא אפילו איסור כלל כדקשה הש"ך. אך עדיין יקשה מהא דר"ב אהא מרכיב אכתמיה שהיא א"א ואולי כיון שהיא בבגדה ליכא איסור דאורייתא אלא מדרבנן משום הרהור שזה לא נאסר לר' אהא שלא בא לירי הרהור.

בדבר הקענעם והצלוחות אחרי שהריק האוכל והמשקה בשרוצה להשתמש בהן לכלי אם צריכין מביילה

בדבר המינים שנמכרים דוקא עם הכלי ואין הדרך לקבל הכלי בחורה כמו הקענעם שבמדינתנו וכן צלוחות של יי"ש וכדומה אם בקנה אותם מנכרין אם צריך לטובלם בשרוצה להשתמש בהם אחרי שהריק האוכל והמשקה. נראה לע"ד שאין צריכין לטבול שהרי בטלית קטן צריך לקנות בסוף מעשר וצ"ל לנולדו כמו העור של בהמה וכן לענין שקנה מעשר בקרא"ש שם אחר שגפן כדאיתא במע"ש פ"א מ"ג ופ"ג מ"ב וכ"ש בהקענעם שרומין קצת לתוללות של תמרים שבארי"ח סימן שט"ז סעיף ח' מהשיב זה כקליפות אגוזים וגם הקענעם לא נעשו לכלים גמורים שמצריך המג"א שרובן משליכין אותן שנמצא שבא לישראל מיד הנכרי שלא בחשימת כלי ורק אצל

לכן הוציא את אלה

אך כל הספק הוא משום דבמדינתנו דאמעריקא שנקבצו לכאן מכל המדינות וכל אחד בנהג כפי המקום שבו משם ולא נקבע בכאן איזה מנהג קבוע. ואין בזה משום לא התגודדו מטעם דאיתא במג"א סי' תצ"ג סק"ו בשם קצור פסקי הרא"ש ספ"א דיבמות דדבר התלוי במנהג המקומות שבמקום זה נהגו כך ובמקום זה נהגו כך אפילו נתקבצו בני שני המקומות במקום אחד ועשה כל אחד כמנהג מקומו לית לן בה עיי"ש. ואף שכתב שם המג"א דהוא דוקא במנהג הדומה למגילה שגם בני הכרכים סוברים שבני הכפרים מחוייבין לקרות קודם והוא כגון מה שבפולין נוהגין להתענות ולומר סליחות בעשרים בסיון ואם נתקבצו בני פולין ובני מדינה אחרת למקום אחד מותרין כל אחד לעשות כמנהגו ואין בזה משום לא התגודדו. אין כוונתו לומר שבמנהג לאסור איזה דבר יהיה לא התגודדו. דהא מטיק אבל בדבר שמחולקין בדינא כגון שאלו אוכלין חלב ריינס ואלו אין אוכלין אם נתקבצו למקום אחד צריכין לעשות מנהג שוה משום לא התגודדו. משמע דוקא במחולקין כדון שלהנהגין איסור סוברין דאסור לכרע והנהגין היתר סוברין דמותר לכרע איכא לא התגודדו אף בבאים משני מקומות אבל במנהג בעלמא כהא שלא לאכול מיני קטנית בפסח שאנשי ספרד נוהגין היתר שאף הנהגין איסור יודעין דלא לו שאין נוהגין הוא היתר גמור דמי זה למנהג תענית כ' סיון שאמר שאין בזה משום לא התגודדו בבאין משני מקומות. (וצע"ק על המג"א שלא נקט בפירושו כדון מנהגים כאלו שהן מצוין יותר בחלוקי המקומות איך דינם ונקט רק דין שני הקצוות שביותר אין דומין זה לזה ועל מנהגים אלו שהן הריב סמך על דעתנו לאיזה דבר לדימות). אך אף אם נימא דדמי זה למנהג מחלוקת בדין נמי אין בכאן משום לא התגודדו משום דהם כשני ביד בעיר אחת. עכ"פ ליון שאיכא כאן ב' מנהגי המקומות נעשה ספק אם אף באיש ואשתו שהם משני מקומות ישיאר כל אחד לפי מנהג מקומו.

אבל פשוט לעיני דאשה נחשבת ברשות בעלה ובמצא שיצאה ממש מקום מנהגה ואין דעתה לחזור. דהא מוכרחת מחיובי אשה לבעלה להיות דוקא בביתו ובמקום שרצה הבעל לדור. ובכל מקום בגמ' נחשבת האשה נכנסה לרשות הבעל ולא שהיא נכנסה לרשות האשה ומפורש בתוס' ריש כתובות שהאשה היא שדה של הבעל ולא הבעל שדה של האשה עיי"ש ולכן ברור שא"צ לנהוג כמנהגי מקומה שיצתה משם אלא צריכה לנהוג כמנהג מקום בעלה בין לחימרא בין לקולא. ומסתבר שאף התיורין ב' דהו"ס חולין דמבבל

לכבל ומא"י לא"י נותנין לעולם חומרי ב' המקומות אף באין דעתו לחזור יודו באשה אצל בעלה דטעמם הוא שכיון שאין חלוק כ"כ בין המקומות דתרווייהו הם בבבל או בא"י אין החלטתו לחזור או שלא לחזור ברורה אבל אשה אצל בעלה שמדינא היא ברשות הבעל ואין תלוי כלל בדעתה אלא שמוכרחת מדינא להשתקע אצל בעלה ולא לחזור יש לה דין אין דעתה לחזור אף שתרווייהו המקומות הם בבבל או בא"י וכבר הוריתי כן בספרדיית שניסת לאשכנזי ובאשכנזי שניסת לספרדי שהוא דבר מצוי בכאן שצריכה האשה לנהוג כמנהגי בעלה.

ולכן גם בעובדא זו כיון שניסת לבעל שמהגו מקומו הוא שאין הנשים מגלות שערותיהן רשאה לנהוג כמנהגי מקום בעלה שלא לגלה. וממילא אם הבעל מקפיד ואינו רוצה שתגלה אסור לה לגלח דמחוייבת לעשות רצון בעלה בדבר שמקפיד. ומפורש בנויר דף כ"ה שדרך אנשים להקפיד שלא יגלחו הנשים את שערותיהן ולרבי הוא מדברים שבינו לבינה שיכול להפר אף כשיש מזה הפסד קדשים ואף שהוא רק פעם אחת. ומסתבר שגם רבנן לא פליגי עליה דרבי אלא בגלות פעם אחת ובשביל הפסד קדשים דאין לבעל להקפיד באופן זה בפאה נכרית אבל בנשבעה לגלח שליכא הפסד קדשים וכ"ש בנשבעה לגלח הרבה זמן גם לדידהו הוא מדברים שבינו לבינה ויכול להפר, דלא מסתבר שיפלוגו בפלוגתא דהוקה שיאמרו שא"צ הבעל להקפיד על זה כלל. וגם הא חייבה תורה ביפת חאר שתגלח את ראשה ומפורש ביבמות דף מ"ח שהוא לנוולה וכתב הרמב"ן בפירושו להומש ותגלח את ראשה שהוא גיוול גדול. וא"כ ודאי שרשות הבעל להקפיד ע"ז והיא מחוייבת לעשות רצונו שלא תתגנה עליו וכשנשבעה לגלח שמתנגית עליו הוא ודאי מדברים שבינו לבינה שיכול להפר גם לרבנן. דלא מצינו שתתא היפת תאר אסורה בפאה נכרית אלא ודאי דגם בזה נחשב גיוול. ולכן מוכרחין לומר דרק לפעם אחת ובשביל הפסד קדשים פליגי רבנן שאין לו להקפיד כשתלכש פאה נכרית אבל בנשבעה לגלח ובפרט לזמן רב גם הם יודו שיכול להפר. וממילא אסור לה לגלח כשהבעל מקפיד.

ואין להחשיב את הבעל שאינו רוצה שתגלח לאדם קל שאינו רוצה בגדרים וסייגים כיון שמצינו שגם חז"ל הקפידו על זה. וגם הא איכא גדר וסייג גם לאיירך גיטא כדי שלא תתגנה עליו ולא ליתן עינוג באשה אחרת שחשו ע"ז חסידי עולם כהא דאבא חלקיה בר בריתא דחזוני המעגל בחענית דף כ"כ

ההקפיד שתתא אשתו מיקטטא כדי שלא יתן עינוג באשה אחרת ונמצא שאיכא מעליותא גם לצד זה לכן מה שמקפיד הוא כדון ויש גם מעלה בזה ואין להניחו על זה. ידיו.

משה פיינשטיין

סימן ס

לענין חבוק ונשוק לבת בנו קמנה אם היא כבת בתו

יש תמוז חש"כ.

מע"כ ידידי הרה"ג מוה"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

הנהגה מש"כ הח"מ באה"ע סימן כ"א סק"י על הא דמותר האב להבק בתו ולנשקה דהיה בת בתו וכן הוא בב"ש ס"ק י"ד שכתבת שלפום ריהטא נראה שהיה בת בנו וא"כ מיט לא הוכירו גם דה"ה בת בנו. הנהגה אינא כדבריהן שאין שום חלוק לא ה"ה קשה כלום דאטו כי רוכלא ליחשוב וליוזיל ונקטו בת בנו מפני שהעובדא שאיתא בגמ' קירושין דף פ"א היתה כבת בתו דרב אחא בר אבא שקליה לבת ברתיה ככפיה. אבל לדידי יש סברא גדולה לומר שבת בנו גרועה מבת בתו לענין זה מהא דמצינו בפסחים דף י"א עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו ופרש"י מתוך שרואהו נוכר שמשם יצא הוא, ואשתו ואיכא הרהורא אלמא דאף עשיית דבר אחר שמצד זה ליכא שום חשש אם יש לחוש שיהא נוכר מזה דבר שביאנו להרהור אסור ולכן גם בחבוק ונשוק לנכדתו הקמנה שייך להלק בין בת בתו לבת בנו דבת בתו בתו תזכירונו וידמה לו כמתבק מנשק את בתו שהוא דבר שאינו מביא לידי הרהור אף כשהיא גדולה שהיא מהערייות שאין לו שום תאוה ואין לכו נקפם עליהן לכן אין שייך לאסור מאחר דמצדה ליכא איסור אבל בבת בנו כשיחבקנה וינשקנה ויפירנו בכלתו שהוא דבר שמביא לידי הרהור דכלתו היא מהערייות שיש תאוה להן ויש מקום לאסור אף שמצדה ליכא איסור. וכ"ש לפרש"י דף פ"ב בטעם דמותר אירך דשמאל דאמר הכל לשם שמים ואין דעתי לחיבת אישות אלא לעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה שודאי נוכר אודות אמה בחבוק את נכדתו שהיא בשביל זה עושה שיש מקום לאסור. ואף שאין זה טעם מוכרח לאסור דאפשר אין זה חשש כהא דהריצא עם אביו וחמיו וכדומה מ"מ

אין למילף זה מהיתר דבת בתו. וא"כ יקשה טובא דה"ל למיקטטא דין דבת בנו בין אם סוברין להיתר כיון דלא נוכל לידע מהיתר דבת בתו. ובין אם סוברין לאיסור שלא לסמוך על מה שלא הוזכרו להיתר בבת בנו שבינו שאסור. כיון דהרבה יאמרו ששוין ונקט רק חדא מינייהו שאיתא מפורש בגמ'. ועיין בעזר מקודש שלענין יהוד כתב שמותר עם בת בנו ובת בתו. אבל אפשר שהוא רק לענין יהוד ולא לענין חבוק ונשוק שיש מקום להלק ולאסור בבת בנו אף שמותר בבת בתו. וצע"ג ולכן אולי נימא דהשמיטו דין דבת בנו משום שיותר נוטה להם להיתר ורק שהעובדא דרב אחא היתה בבת בתו ואם היתה בת בנו נמי היה מתיר משום שהוא חשש רחוק לבא מזה להרהור אבל מ"מ קצת ספק יש להם דלמא יש לאסור בבת בנו ולכן הניחו זה לכל אחד שיעשה כפי שיסבור בזה וכהא דמצינו גם בגמ' לפעמים שאיתא לא אמרו לא איסור ולא היתר. שצ"ל שלא איכפת להו כ"כ אף שעשו דיותר נוטה להם להיתר ולכן כשיתיר אחד אין זה תקלה ואין מחוייבין לומר שיש בזה ספק כדי שלא יתיר שום אדם. ואם יאסרו שפיר עכדי מאחר שיש להו קצת ספק שמן הראוי להחמיר. והא דפסק הרמב"ם בפ"ב משוטה הט"ז בשוטה ואח"כ חשב לזרוק דמה לעכ"רם שאסורה מספק שמא סופו הוכיח על תחלתו נראה שאינו מצד מעשה היתר שזה אינו דין ל"ט שלא אמרו לא איסור ולא שיתירו שא"כ ה"ל לומר שהוא באיסור ספק אלא משום שפסק כרשב"ג ומפרש שרשב"ג סובר שהוא ספק ופסק כמותו וכן פסק בפ"ט מתרומות ה"ז משום דכיון דמתלוות רשב"ג ורבנן נאמר ברבו שני כהן אמרינן דברבו ראשון כהן ורבו שני ישראל לא פליגי רשב"ג וירודה דאין אוכלין בתרומה משום דלרשב"ג הוא ספק. ועיין בכ"מ שם שכתב דמשום דלא אמרו לא איסור ולא היתר פסק דהוא ספק אבל הוא דוחק גדול דא"כ ה"ל לומר דהוא ספק. ונראה שחור בו בפ"ט מתרומות ה"ז דכתב דמשום דבכריתות דף כ"ד אמר לת"ק דסובר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה ויש מקום לומר דרשב"ג מפליג הוא משום דסובר מעוכב גט שחרור אינו אוכל בתרומה אלא משום דהוכיח סופו על תחלתו ועדיין לא יצאו מרשות ראשון נעשה ספק בשני הדינים ופסק בתרווייהו לתומא. כן משמע לי פירוש דבריו שם. והוא משום דפוסק כרשב"ג אבל מספקא ליה באיזה דבר איירי רשב"ג אם כסוגיא דכריתות או כרבה ואיתמא ר' יוחנן בחולין. ואף למאי דכתב הח"מ משום שלא אמרו לא איסור ולא היתר אפשר אין כוונתו שבשביל זה פסק שהוא ברין

ספק ממש אלא כוונתו דכיון דחינון שגם לרידתו הוא קצת ספק לכן הכריע לפסוק כרש"ב שכשביל ב' הפירושים בדבריו שבהסוגיות הוא ספק מוחלט שאם רבנו דקיסרי היו אומרים היתר לגמרי היה פוסק כמותם שהן רבים.

עכ"פ מצינו שיש דברים שאין לומר עליהם איסור ולא היתר ולא גם דין ספק, והוא דין חבוק ונשוק לבת הבן לה"פ ולב"ש ולכן השמיטוהו וצ"ע לדינא ולמעשה יש לבעלי נפש להחמיר אך שאין למחות ביד המקילין.

ולמה שבארתי, נוחא מה שתמה טובא מה שבנתקשה אסור לחבקה ולנשקה הא גם בלא הקידושין היא ערוה דבת בתו עליו שהיא כשרשה ומ"מ היה מותר ומה ניתוסף בזה שנתקשה שנעשית גם באיסור אי"א שאסר בשביל זה, דהוא דמאחר דנתקשה ויש לה בעל נזכר בבעלה שכבר עומדת לתשמיש ובא מזה לידי הרהור ודמי זה לאיסור רחיצה עם בעל אמו ובעל אחותו שהוא משום שנוכר שהוא בועל אמו ואחותו מה שבלי"ז לא מתחשבות לו כנשים לענין הרהור וכן הוא בכרדתו קטנה שאינו עולה על דעתו ענין הרהור צמה שמחבק ומנשק שלא מתחשבת לו כאשה לזה ולכיון שידוע שיש לה בעל שנכרתו זו כבר מחויבת לתשמיש יש לחוש שיעלה בדעתו ענין הרהור ולכן אסור, ואולי לפ"י משי"כ הרמב"ם כפכ"א ט"ז"כ ה"ז לאיסור בניסת והמ"מ כתב שנשאת לאו דוקא דה"ה לנתקשה בלבד אסור משום שעובדא דגמ' היתה בנתקשה, אבל מסיק שבהלכות מצאתי ג"כ אחרת בזה וכוונתו דלגירסת ההלכות היה שם בניסת וא"כ אפשר שדוקא כתב בניסת, שלכאורה איזה חלוק יש בין נסת לנתקשה ואדרבה הא נתקשה ע"ז חמורה שהיא כסקילה לרבנן בסנהדרין דף ס"ד אף בקטנה וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מא"י"ב ה"ה אבל כיון שאינו מצד האיסור אי"א דלא ניתוסף על איסור"י בת בתו כלום אלא משום הרהור שבא ע"י אפשר שייך זה רק בניסת שכבר שמשה עם בעלה ולא בנתקשה שעדיין לא שמשה רק שעומדת לישא, שלא נזכר כ"כ הרהור, תשמיש, מוה, והוצרך המ"מ להקיא שבגמ' איתא שנתקשה ומ"מ אסור משום שגם בזה שעומדת ליגשא נזכר הרהור תשמיש וכדפוסק ב"ש"ע ומסיק דגירסא אחרת איתא בהלכות דהיה שם בניסת וא"כ אין למילף לאסור גם בנתקשה, ולפ"י ליכא ראייה שהביא הב"ש מהרמב"ם דגם בת בתו היא כבתו למותר לישן בקירוב בשך כשתן קטנת דלא כהר"ן שסובר בתו תנן בת בתו לא תנן מהא דהרמב"ם כתב האיסור דניסת גם בבתו אף שבגמ' נאמר זה בבת בתו שאסור לשקלה בכנפיה

ואם בת בתו חמור לבתו אין למילף איסור בנתקשה גם לבתו שקילא, שכיון שהאיסור בניסת אינו מצד שניתוסף איסור אלא משום דבא מזה הרהור שלזה אין לחלק בתו מבת בתו ולכן אף שקילא בתו מבת בתו לענין שינה בקרוב בשך כהר"ן נמי יש למילף מדאסר בניסת בת בתו אף בדכרים שמוחר בבת בתו כתא לשקלה בכנפיה, שגם בתו אף שקילא שמוחר גם בשינה בקרוב בשך שיהיה אסור בניסת דלענין הרהור שבא מזה אין שייך לחלק, ובטעם הב"ש שהביא הראיה יש לומר דאם בתו קילא הוא משום הרגילות בה יותר מבת בתו וא"כ אפשר שהרגילות יעשה שלא יעשה עליו ורושם גם בזה שנתקשה לוכח ענין התשמיש מזה לבא לידי הרהור, לכן הוכיח דאין חלוק בין בתו לבת בתו מצד הרגילות דההיתר הוא משום דליכא תאוה וחבת אישות לבתו שלזה שוה גם בת בתו וכשתוינן שבא בבת בתו שניסת לידי הרהור יש לחוש גם בבתו, וממילא ראייה שגם עם בת בתו מותר לישן כשהיא קטנה בקירוב בשך כמו בבתו, אבל לתרין עכ"פ לא קשה מהרמב"ם.

ומה שהקשת על הב"ש סימן ב' סק"א שכתב על מה שלא ישא אדם אשה שיש בה שום פיסול שהוא פסול דאסורה לו היינו חשש ממור או חללה לכ"כ והא גם כהן הדיוט אסור בהללה, ודאי היא קושיא גדולה דבהללה אין שום חלוק בין כהן הדיוט לכ"כ ועוד הא בזה"ל ליכא כ"כ והש"ע איירי בזה"ל, ואין לה בענייני שום דרך לתרץ והשי"ת יאיר עינינו לכהנין דברי רבותינו.

ובדברי הרמ"א שם נמי איכא פלא שכתב כ"י שרוצה לישא אשה פסולה בני משפחתו יכולין למחות בו, הא מלתא דפשיטא הוא ולא רק על בני משפחתו משום פגם המשפחה הא על כל ישראל החיוב כשיכולין למחות שלא להניח לישא נשים פסולות ואף כשנשאו כופין להוציא בשהוים ובשמתא ובכל מה שאפשר ובאיסורי כהונה איכא עוד חיוב וקדשתו על כל ישראל כדאיתא ביבמות דף פ"ח ולחד תירוק אף בדבר שאם ניסת לא תצא בשאר איסורים שבאיסור כהונה דפנו להוציא עיי"ש, וא"כ מה שייך זה לבני משפחה שימחו דוקא משום פגם משפחה, והגרי"א ציין למה שבני משפחה יכולין למחות במוכר קברו שבאין בני משפחה וקוברין אותו בע"כ משום פגם משפחה בכרובות דף פ"ד הרי מפורש שרק מצד פגם משפחה יכולין למחות והא לא רק שיכולין למחות אלא שמחויבין למחות ולא רק בני המשפחה אלא כל ישראל וצ"ע.

ומה שהקשת על המציין ברמ"א סימן ה' סעיף י"ג שמוחר ליטול כרבלתו של הרגול אע"ג דמסתור

ע"ז זה שציין להגות אלפסי שהוא שה"ג פ' במה דמיהו הא הוא גמ' מפורשת בשבת דף ק"י, הנה לא אמר צייון על הא דמותר ליטול כרבלתו אלא על כל כיוצא בזה דלא עכ"ד כלום באברי הורע שזה נאמר רק בשה"ג פ' במה בהמה, ובגמ' הא אפשר לפרש כהגרי"א ס"ק ל"א דהוא משום דאינו מסרטו כלל אלא מונעו מתשמיש וכן משמע שהוא גם טעם ב"ש שאינו כטעם הרמ"א ואפשר שגם פליגי על הרמ"א שאסרי סרוס אף באינו במעשה באברי הורע ונמצא שטעם הרמ"א הוא חדוש גדול לדינא שליכא זה בגמ' אבל בשה"ג איתא זה כמו שציין שם, וידידו.

משה פיינשטיין

סימן סא

באיסור יחוד דשנים בלילה בעיר

נשאלתי בשנה זו שדוחק גדול הוא למצא לשכור חדר לישן אם רשאים לשכור חדר אצל אשה זקנה אלמנה שהיא ישנה בחדר אחר סגור והם יהיו בחדר אחר, ואין להם דריסת הרגל דרך חדרה דאלי אסור משום שבלילה אף בעיר צריך שלשה כראיתא ברמ"א אה"ע סי' כ"ב סעי' ב', והשבתי שאם היא שומרת דת ונשארה אלמנה בוקנטה שכבר פסקה מלראות דם גדה ואחר שטבלה מנדחת שראתה בפעם האחרון שאיסור היתוד הוא רק מדרבנן, והחשש שמא אחר יישן ואחד ייקק ויבטח ע"ז שחברו ישן הוא רק ספק דרבנן לקולא, ואולי גם דין דבדרך צריך שלשה שבגמ' הוא רק בא"א או פגויה שהיא גדה שאיסור היתוד הוא מדאורייתא, אבל אף אם נחמיר בדרך שנימא שהגמ' איירי גם בפגויה שאינה גדה, מ"מ בלילה בעיר מסתבר שיותר קיל דהא אפשר לו להקיץ את חברו ורק משום שבינו לבינו מתייחד עמה כדאיתא בב"ש סק"ט וזה חשש קטן וגם הא יתירא שמא גם חברו אינו ישן ונדמה כישן או שמא ייקק ולכן יש להקל בפגויה שאינה גדה בשעת הרוק כוה, אבל אם נשארה אלמנה בזמן שהיתה עדין רואה דם שבאלמנטה הא לא טבלה או שלא היתה שומרת דת שאף שהיא עתה זקנה היא גדה כיון שלא טבלה על ראיתה האחרונה והוי איסור היתוד דאורייתא יש לאסור בשנים דפסק דאורייתא לתומרא.

משה פיינשטיין

בענין נתינת סם לח ומוך לאשה קודם תשמיש מצד מחלה שנוכדים לה ילדים חולים שחיים רק זמן קצר כבי שנים

ה' טבת תשי"ב

בדבר האשה אשר ל"ע נולדו לה ככר ב' בנים ושניהם היו במחלה כואת אשר אמרו הרופאים שלפי הטבע לא יוכלו לחיות רק ערך ב' שנים וכל העת יהיו חולים וכן היה בולד החולה הראשון שמת ערך הומן שאמר ועתה הולד השני הוא ג"כ חולה כל העת כאומר הרופאים ה' ירפאנו ולפי דברי הרופאים יש לחוש על כל תולדות שתתעבר מעתה שיהיו במחלה זאת ח"ו, וגם הא כבר הוא תרי זימני שלרבי ואיפסק כן יש לחוש ונשאלתי אם מותרת לשמש במוך או באופן שימשחו באותו מקום קודם התשמיש באיזה סם שמועיל שלא תתעבר והסם הוא לח שאין שם דבר החוצץ שלא יכנס הורע להרחם אלא שגורם לקלקל הורע שלא תתעבר מהורע, והאיש כבר קיים מ"ע דפ"ד שיש לו ממנה בן ובת מכבר.

והשבתי שבמוך אסורה אף להמתירין במקום סכנה להאשה כיון דכבאן אין לה סכנה ולהלד זה יותר טוב לו שנולד משלא נולד כלל דהא הנולדים באין לעוה"ב משנולד ולהר מ"ד אף משנורע בסנהדרין דף ק"י, וגם הא לר' הונא ביבמות דף ס"ב נחשבו זרע אף לקיים פ"ד משום דנטלו מנשמות שבגוף ולכן אף שלדינא הלכה כר' יוחנן שלא קיים פ"ד הוא משום דלקיים המצוה צריך שיהיה גם שבת אבל מודה שיש גם טעם נשמות שבגוף כדמשמע בר"פ כל היד שכ"ע סברי הא דר' יוסי, ולכן אף שיש מזה צער גדול להאב ולהאם וטרחא גדולה אין להתיר, אף להמתירין.

אבל לענין המשחה בסם שאין דבר חוצץ בין הורע שלא יכנס להרחם רק שנטול בזה כח החולדה שיש בהורע מסתבר שאינו אלא ככוס של עיקרין וממילא עדיף מכוס של עיקרין דאף שאסור לאיש הוא משום דכיון שנעקר ממש דמי לסרוס, ואף למה דמשמע מה"מ באה"ע סי' ה' סק"ז דהוא דאורייתא גם בכיים פ"ד אף שאין לוקון עיי"ש מ"מ אין למילף מהקרא רק כשרמי לסרוס שהוא מיעקר מזה ממש ולא בהא דלא מיעקר כלל אלא הורע שבפעם זה, וגם יותר מסתבר שכיון שנעשה אחר שיצא הורע מן האיש אין להחשיב זה מעשה באיש אלא באשה שהאשה מותרת לשתות כוס של עיקרין אף בלא צער

אנכי ואת בני ישראל

שאטורים לבדים הקשים אף דרך עיטוף מהא דבי סדיא בדין קמי' כדאיאת בסעי' ליה וואו משום דאין מחממין כדמשמע מרשיי שם שעל רכין דשרי מי שדרכן להתחמם בהם אי"כ בקשין דאסור הוא משום שאין מחממין צריך לומר דבשביל זה אין הדרך להתעטף בהם והוא כתיבה וקופה ומחצלת שאטורין כדאיאת בגדדים דף ג"ה ומי הראיש שם דלאו דרך מלבוש הוא אלא משאוי. ואף שודאי איירי שהיו בדרך עיטוף ולבישה דכלא דרך מלבוש אסור אף בבגד כדאיאת בסעי' י"ד אלמא דאף דרך עיטוף ולבישה כיון שהם דברים שאין מתעטפין ולובשין בהן הוא משאוי אף בדרך עיטוף ולבישה ואסור. ולכן גם הלכדים הקשים שאין מחממין אין הדרך להתעטף בהם והוא משאוי אף בדרך עיטוף ולבישה. אבל בדקין טובא כסכניתא שהדרך להתעטף בהם אף שאין מחממין מותר מאחר דהוא מקום לבישה ועיטוף אף שהחום עשה זה למקום לבישה ועיטוף. עכ"ם בתרי המייני' שליכא הגאה ורק מפני הצורך לובשים זה לא נחשב בגד אלא הגורה אחת שלוח יש צורך ולא מחשיב זה שיהיה דרך לבישה בזה גם בלא צורך ולהתיר עוד הגורה. ולכן גם שני כובעין מדמה הא"י שהי"ל לאסור ש"ג"כ רק מפני הצורך הוא הלבישה והצורך לומר שמותר משום שדרך כל בניא ללבושן. וא"כ הוא רק באופן כובעין שלהם ולא בהמכסה שלגו.

ומה שהביא בתריה מתפילין שהוא דרך מלבוש בדין. ס"א אף שאין בהם עיטוף הגוף אין שייך לכאן דוקא כל שהדרך ללבושן על הגוף הוא דרך מלבוש אף שהוא רק משנה על הגוף. אך כשהוא רק לאצולי מטינוף ודרך הלבישה צריך להתיר לו מצינו שאין מועיל מה שהוא על הגוף. רק שיהיה מוקף כל הגוף כמפורש במג"א ס"כ בסניך עשו. כעין מלבוש שמותר אף לאצולי טינוף מדם נדותה שהוא רק כשהוא מלפניה ומלאחריה. אבל תפילין הוא דרך מלבוש משום שהדרך ללבושן בחול אף שהוא רק בשביל המצוה מ"מ. עשה זה להתשיב דרך לבישה אף בזמן שליכא מצוה כדאיאת כן בתוס' עירובין דף צ"ו שכתבו דהנינו דוקא לאיש משום דהגיל ללבושן בחול וכן בדין צ"ח כתבו דלא מיקרי מלבוש אלא במקום שהגיל להניחו בחול.

הנה לרשיי שפי טעם אחר במה שאסור שלא במקום תפילין משום שבוטלון יותר מואי והוי כמשאוי מסתבר שיפלוג על המג"א וסובר דכיון דהוא עכ"ם על הגוף ממש הוא דרך לבישה בכל אופן וא"כ גם בסניך מאחריה לבד יש להתיר לרשיי כיון שהוא על גופה ממש ומג"א הוא בתוס' בזה. ויש

לתרץ בזה שיטת רשיי דמי' במוך שהתקינה לגדחת בדין ס"ד שהוא שלא לטנף בגדיה שהקשו החוס' דאצולי טינוף הא אסור דמשאוי הוא כדאיאת בדין י"א. דרשיי סובר דכיון דהמוך דבוק לגופה נחשב דרך מלבוש ול"ד לכיס הוב שאסור להיות דבוק לגופו שהוא להאמה מצד איסור הוצאת ורע לבטלה כדאיאת בגדה דף י"ב אלא היה רחוק מהגוף לכן כיון שלא נוגע בגופו אינו דרך מלבוש ואם יעשה של נחשת דמשמע קצת דמותר אף סמוך להאמה אין זה בגד אלא כתיבה וקופה שלכן אסור. אבל החוס' סברי דאף בנוגע בגוף אם אינו מקיף הגוף סביב אינו דרך מלבוש לכן אסור במוך לגדחת אף שנוגע בגופה אלא בסניך שמלטניה ומאחריה כדכתב המג"א. ונמצא שעל הבגדים כמכסה ידין גם לרשיי יש לאסור אם הוא רק לאצולי טינוף דעל הבגדים גם לרשיי מודה.

ומה שהביא בתריה מרשיי דף ק"ב שמעופרת הוא לעטוף ראשו אף שהשיב שם גם כובע פשוט שהמעופרת איירי שמכסה יותר דהכובע הוא רק מקצת מראשו ובהמעופרת מעטף כל ראשו ועיטוף הראש הוא כעיטוף הגוף. ואף שבלשון הט"ז סק"י כתב נראה דזה על הצעיף לחוד אבל אם מכסה גם הגוף הוא דרך מלבוש פשוט שמונחו יותר מהצעיף אף שמכסה רק הראש ולא מהגוף כלל נמי הוא דרך מלבוש דהראש בכלל הגוף לענין זה. ותמות לע"ד מה שהמג"א מפרש שיהיה קצת מגופה והח"א מצריך שיהיה רוב גופה מנא להם זה. ועיין במ"ב בשער הציון אות נ"ז שהקשה רק על הח"א אבל היא קושיא גם על הפמ"ג וגם על עצמו שבט"ז מפרש ג"כ שהוא דוקא קצת מגופה ופשוט שכונת הט"ז במכסה גם הגוף שהוא גם הראש בכלל (ואולי מפרש שאיירי שהצעיף הוא מחויב כל הראש ואין מה לכסות יותר מהראש וסובר בעצמו דדרך עיטוף מותר להמגי"א גם בצעיף לבד אבל הוא דוחק). ומעולם לא היה כונתו שיצטרך לעטוף גם קצת מהגוף כדמשמע ממכתב השני של בתריה ובפירושו כתבתי שמותר במכסה יותר מכוּבץ התחתון אף שהוא ג"כ רק מהראש אבל המכסה שלגו שאינו מכסה יותר מתחתון ואינו מציל מצער הגוף אלא מטינוף יש לאסור. רק אם כובע התחתון הוא כזה שירטב מהגשמים ויהיה לו צער הגוף היה שייך להתיר אבל הכובעים שלנו שהם קשים והם עצמם מגינים על הגוף והיו רק לאצולי טינוף יש לאסור.

ידידו מיקרו דושי"ת

משה פיינשטיין

בשעתו שלובש על גוף ירו אם יש לחוש להוצאה בשבת

ח' תשרי תשי"ה

מע"כ הנכבד מוה"ר ר"י גרדען שליט"א.

ובדבר אם מותר לאיש ללבוש שעון על ידו בשבת. הנה השוענים שנושאין ככיס פשוט שאסור. ואף כשנושאין על הבגדים מבהיך אפשר אינו בדין הכשיט כיון שאינו לובשו כשעומד. עיין במ"ב סי' ש"א ס"ק מ"ה ובבאור הלכה שם. אבל כשלובשו על גוף היד ממש יותר נוטה שנחשב לבישה ממש. וראיה מטבעת שיש עליה חותם לאיש שאין עליו איסור הוצאה אף שתשמישו הוא למלאכה שאסורה בשבת וכשיתקלקל החותם לא ילבישו ומ"מ מותר. משום דכיון דהוא על גופו ממש הוא לבישה שאין בה איסור הוצאה אף שאינו הכשיט כלל ועיקר עשייתו הוא לתשמיש. וכן בי"ח חלים בשבת דף ק"ב נחשב סודר שבצוארו ומרשיי ותלויין ראשו לפניו לקנה בו מ"ו ועיניו. וכוונת רשיי הוא שעיקר הלבישה לכן. דאם עיקרו לחמום לא היה נאסר אף שתלויין ראשו שהם בטלית עיקר הבגד אלא מפרש שעיקר הלבישה היא לתשמיש זה שיקנה מ"ו ועיניו בראשין התלויין ומ"מ כיון שנלכש על צוארו היא לבישה שמותר. ולכן אף בשעתו כשמלבישו על כשרו ממש הוא לבישה שיש להתיר אף שעיקר הלבישה הוא לתשמיש. אבל מ"מ אף שמטעם זה אין למחות באלו שנושאין אותו כשהוא לבוש על ידו ממש. ראוי לכל כן תורה וירא שמים שלא ללבושו בשבת כדי שלא יבוא להקל בכל שעון ושלא יבוא להקל בשעון זה להלבישו על ההנחת שהרבה לא ידעו להפריש וכן אני מצוה לתלמידי.

טימן קיב

לנקות שנים בשבת ויו"מ

ובדבר לנקות שנים בשבת ויר"ט עם טוט פעיסט פשוט שאסור שהוא ממחק. ובלא טוט פעיסט בהברצש המיוחד לזה מותר שהוא כמו רחיצת שאר אבר אחד אבל ישנוף רק בצונן. ואת הברצש טוב שלא ללהלל במים קודם הניקוי מחשש סחיטה בשער. ואחר הניקוי לא ירחץ את הברצש אף שלא בשפשוף שאין שם סחיטה משום שאין לו צורך שוב היום ואין לרחוץ בשביל מחר.

טימן קיב

להתרחץ עם בורית לח

ובדבר להתרחץ עם בורית בשבת ויר"ט. הנה פשוט שאסור משום ממחק. ואף בבורית שהוא לח כמים אף שהרבה נוהגין להתיר אין ברור לי כי"כ ההיתר מכיון שנעשה מזה המולינעס ומתפשט הרבה יותר מכפי שהוא ע"י הרחיצה וא"כ ניכר שערין יש בזה קצת ממחק לא כשאר דברים לחים כמים ושמן. אף שאפשר שבדבר לח ליכא איסור ממחק. ולכן אין נוהגין בביתו היתר זה וכן ראוי להחמיר. ולהשיט יד לאשה כדרך הנוהגים שלום בהגשמה. פשוט שאסור אף לפניה שר"י הן גרות וכ"ש לאשת איש.

טימן קיב

להתקשט לאשה בליפסטיק

ובדבר אם מותר לאשה להתקשט בליפסטיק. הנה אסורה משני טעמים מאיסור ממחק ומאיסור צביעה ואם הוא לח שליכא ממחק יש עכ"פ איסור צביעה. וכן אסור לאשה לצבוע את פניה מדין צביעה אבל לורוק את הפאורער לבן על הפנים שלא מתקיים כלל אין בזה איסור צביעה.

טימן קיב

בענין להדליק את הגעוו מהפילאט לייט ולחקמין את האש ביו"מ

בדבר להדליק את הגעוו ביר"ט מהפילאט לייט. פשוט שמותר כי אין בזה חשש מוליד אש אלא הוא הדלקה מאש הדולק כבר ולא דמי לעלעקטרי שיש חשש הולדת אש שלכן אסור להדליק. ובדבר להקטין את האש ביר"ט. הנה כשצריך להקטין את האש כדי שלא ישרף ולא יתקלקל התבשיל שבקדרה מותר ואף אם יוכל להניח אש זה הגדול ולהדליק אש אחר שיהיה קטן יכול להקטין אש זה ולא להדליק אש אחר כי כשהוא לצורך התבשיל אין חלוק בין הדלקה לכבוי כיון שגם כבוי מותר

לפיכך כל שהוא הפסד כחומש נכסיו ויותר כהא שאין
 משרה להרויח לחיותה וחיותה בניה הוא אונס
 שגלה מחייבת ללישנא בתרא שהוא עיקר.
 ואין מימם בא"א שהוא דאורייתא יש לאסור מספק
 ללישנא קמא דרש"י שסובר שהוא איסור שלכן
 לאסור אף להפסד דכל ממנה אבל באלמנה שהוא
 צדקה יהודית יש להקל מספק דדאי לא חמיר
 לאסור דרבנן שספק לקולא. ויש גם לומר שאולי
 יהודית הוא רק מדיני מנהג שאין לאסור באופן
 שלא מצינו שנהגו ובמקום הפסד הא לא מצינו שנהגו.

משה פיינשטיין

סימן נח

בגילוי מקצת מהשערות ובכיתה שחמיר החת"ס

כ"ו ניסן תשכ"א.
 מע"כ ידידי הנכבד הר"ג ר' בנימין זאב צוקער
 שליט"א.

הנה מכתב כתרי"ה הראשון הניעני בזמנו אבל לבד
 שהייתי טרוד מאד חשבתי מתחלה שלא להשיב
 בענין זה כי לא היה ברצוני להשיב בכתב. שדי
 לשמשיבין להקל בעל פה למי שצריך לזון. אבל
 עתה שקבלתי מכתב חני מכתרי"ה על זה והייתה
 חתיקתי רק מביאה מבוכה ומאידיך גיטא הא יש
 זיון לברר הלכה אף שהוא לקולא שידע איך הוא
 האמת לפי דעתו בגמ' ובדברי רבותינו המפרשים
 והפוסקים ואף אם הוא נגד דברי גאון אחר. והדאי
 ידא להו להגאונים שהדפיסו דבריהם ופסקיהם
 שהבאים אחריהם יכתבו אחר דבריהם אם "א" הוא
 לשם שמים לידע הדיון על בוריה. כמבואר בהקדמה
 לחשובות רעק"א במכתבו לכנו הגרש"א וכן ודאי הוא
 דיון כל הגאונים שהדפיסו ספריהם.

הנה עצם האיסור נאמר בכתובות דף ע"ב תנא
 ב"ר ישמעאל מקרא דופרע את ראש האשה אהרה
 לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש. ולא נאמר
 אהרה שלא יצאו בשערותיהן מגולות. משמע שתלוי
 בחשיבות פריעה על הראש בכלל שבשביל גילוי
 מעט שערות אין להחשיב שהראש הוא פרוע. שאם
 היה נאמר האיסור על השערות היה שייך לומר
 שנידון כל מעט שערות בפני עצמן אבל כשנאמר
 על הראש הרי יש לידון על הראש בכלול.
 וגם הא פשוט שאין למילף מהקרא איסור אלא
 מה שצריך הכתן לפרוע בראש הסוטה. לא מביאי

הפירוש ברש"י שהלמוד הוא מכתוב ופרע מכלל
 דהואו שענה לא פרועה הות. שודאי הוי הלמוד רק
 על מה שצריך לפרוע בסוטה. דעל השיעור שלא
 מתקיים מצות פריעה בסוטה ליכא ראייה דאף אם
 ויתנה בהיא שעתא פרועה בפחות מחשיבות פריעה
 לדין סוטה נמי הא שייך לצוות לכתן שיפרע. אלא
 אף לפירוש ראשון שברש"י שהלמוד הוא מדעבדינן
 לה הכי לנולה מכלל דאסור נמי אין למילף אלא
 מה שהוא ניוול לסוטה ולא בפחות. ואף שיש לומר
 לפירוש זה דאף במשנהו הוא קצת ניוול אך שהצריכה
 תורה לנולה ביותר וממילא יש לאסור אף במשנהו.
 אבל הא הוא למילף דין חדש מכאן שודאי לא שייך
 למילף יותר ממה שמצינו במצות סוטה שבקרא זה
 שהרי יש גם לומר דבפחות אינו ניוול כלל. ובסוטה
 ודאי לא סגי בפריעת משנהו. ובגמ' משמע שאף מהגוף
 היתה מגולה עד לבו שהיו קושרין למעלה מדריה
 תבל מצרי שלא ישמטו בגדיה מעליה וא"כ היתה
 ערומה עד שם וכמפורש ברש"י דף ח' ד"ה בהני
 שכתב שחיא ערומה עד לכה וראשה פרוע. וא"כ
 כ"ש שהראש שמפורש בו דין הפריעה שלא סגי
 במשנהו ואף אם נימא שלא בעינן כולו מימ חלק
 גדול מהראש צריך ודאי שיהיה פרוע. וגם בשביל
 משנהו פריעה לא היה מקום לטעות שיהיו כלי זהב
 בויון לומר עליה אינשי שליח ערטיל וסיים מסאניה
 ורש"י הא פי' הא דראשה פרוע שבשביל זה היה
 מקום לטעות שיאמרו. ולכן ודאי שלכל הפחות חלק
 גדול מהראש יותר מטפת הרבה היה מגולה וממילא
 אין למילף לאסור לנשים. מהאי קרא בפחות מדין
 הפריעה שבסוטה.

אך אף שהלמוד אפשר ליכא לפי' אף על יותר
 מטפת. כפי המסתבר שתלק גדול מהראש לדין סוטה
 הוא הרבה יותר מטפת דהוא רוב הראש או לכה"פ
 קרוב לרוב הראש. מימ הא עכ"פ יש למילף דכל
 הראש הוא ממקומות המכוסים דהא לא מסוים אינו
 חלק מהראש הוא מקום שמגלות אלא דרשאות לגלות
 משנהו מהראש באיזו מקום שהוא ונמצא שכל הראש
 הוא נחשב מקום המכוסה אך שאין ראייה לאסור
 לגלות אף שהוא מקום המכוסה אלא כפי השיעור.
 וכיון שכל הראש הוא מקום המכוסה. יש לאסור
 ממילא מדין ערוה כמו מקומות המכוסות שבגופה.
 ואף שאין למילף זה ביחוד מקרא דפרע ראש האשה
 ידיעין זה ממילא מקרא זה ע"י שידעין שכל הראש
 יש להחשיב מקום המכוסה ואסורה מדין ערוה דעלמא
 כשאר המקומות.
 ולכן כיון שבדין מקומות המכוסים יש חלוק
 בין טפה לפחות לענין ראייה שלא ככוונה. עיין

להיות אצל הים נמי אם סובר שלא יבוא לידי הרהור
 מותר להיות שם אם אינו מוצא מקום ושעות שאין
 שם נשים ואם אינו בטוח צ"ע לדינא. וברחובות
 שבעה"ד הולכות פרוצות הרבה שהוא דבר שא"א
 לאסור. צריך להשתדל בכל האפשר שלא להסתכל
 העיקר להסיה דעתו מכל הרהור. ומסתבר שברחובות
 הוא דבר נקל להסיה דעתו משום שטרוד בהליכתו
 שלא יזקק ולא יזיק אבל בכל אופן א"א לאסור דבר
 שאין יכולין לעמוד בה.

ובדבר שראית שיש מקילין אף מיראי ה' ליתן
 יד לאשה כשהיא מושיטה אולי טוברין דאין זה דרך
 חכה ותאהב אבל למעשה קשה. לסמך-ע"ז.
 והנני יודיו מוקיר.

משה פיינשטיין

סימן נו

באיסור פריעת הראש לאלמנה במקום הפסד גדול

נשאלתי בדבר אשה שנחאלמנה וצריכה לפרנס
 בניה ואינה מוצאה להשתכר למשרה שיהיה
 כדי לפרנס את בניה אלא באם לא תכסה את ראשה
 כשתהיה בהצפיס לעבוד במשרתה אם רשאה. והשבתי
 שיש להחמיר לה בצורך גדול כזה. דהא פשוט שאף
 להב"ש והדגמ"ר בס"י כ"א סק"ה שסביר מירושלמי
 שגם אלמנה אסורה ללכת פרועה ראש הוא רק מצד
 דת יהודית דמדאורייתא הא רק בא"א נאמר. ולכן
 כיון שיש לפרש דמאתר שלא נאמר בתורה בלשון
 איסור הוא רק חיוב עשה שתלק בכיסוי הראש.
 ומסתבר לע"ד שבוה פליגי ב' הלשונות ברש"י
 כתובות דף ע"ב במירוש הילפותא דללישנא קמא
 שפי' דמדעבדינן לה הכי לנולה מדה כנגד מדה כמו
 שעשתה להתנאות מכלל דאסור סובר שהוא איסור
 ועיין ברשב"א שכתב לפי' זה דרש"י מכלל דפריעת
 הראש פריצתה הוא לאשה שלכן ודאי הוא איסור
 וללישנא בתרא שפי' מרכתיב ופרע מכלל דהתא
 שענה לאו פרועה הוה ש"ס אין דרך בנות ישראל
 לצאת פרועות ראש משמע דהוא ענין מצוה עליה
 ללכת בכיסוי הראש ולא ענין איסור על שממילא
 נעשה איסור דהא עוברת על העשה כשהולכת פרועת
 ראש ומסכי רש"י שכן עיקר. והחלוק לדינא הוא דאם
 הוא איסור יש לאסור אף בהפסד גדול שתמסדי כל
 ממנה אבל אם הוא רק חיוב עשה הוי גם אונס
 ממון דיותר מתמום אונס דבעשה חייב רק עד חומש.

אונס ממון אינו אונס לדחות איסורין. ולכן צריך
 לומר דכיון דהאיסור הוא רק משום חשש שיבוא לידי
 הרהור רשאי לסמך על עצמו שיסיה דעתו מהן ולא
 יהרהר מחמת שיסתכל בהן כשיש לו צורך ללכת שם
 לצרכי פרנסתו וכדומה ואינו מחוייב לחשוש ע"ז ביותר
 ולהפסיד ממנו ולמנוע משאר צרכיו. ורק כשאין לו
 צורך לעבור. כאן כגון באיכא דרכא אחרינא והיא
 כשאין לו צורך לילך שם דהולך רק לטייל שאף
 בליכא דרכא אחרינא הוא אסור לסמך על עצמו
 שיסיה דעתו דהא זהו האיסור ונשמרת שלא יסמך
 על עצמו לומר שלא יהרהר אבל במקום צורך רשאי
 לסמך שלא יהרהר. ומכיון שרשאי לילך ולא לחוש
 להרהור דגל"ו היה אסור לילך אף להעצים עיניו
 שיש עדיין לחוש להרהור א"כ אין לו להעצים עיניו
 דהרי אונס הוא להסתכל דרך הליכתו ואונס זה הא
 סגי שפסטר"ה רחמנא מאיסור לסמך על עצמו דסובר
 דלענין הרהור אין חלוק בין עוצם עיניו ללא עצם
 כיון שיוודע שהן מגולות במקום המכוסה ובשביל זה
 עצם עיניו ומחזק דאפי"ה מיבעי ליה למינס נפשיה
 כשאפשר לו מדרך חסידות כדפרש"ב. והטעם אולי
 בשביל זה יהיה טבוד שלא להרהר וגם אולי הראיה
 ממש יגרום גם להסתכל ביותר. עכ"פ חוינן שאף
 בשביל הפסד ממון ושאר צרכים שצריך לעשות רשאי
 לילך למקום שמגלות השוק והורועות שהם מקומות
 שדרךנן לנסות אף שיהיה מוכרח להסתכל. ואף כשלא
 יוכל לעצום עיניו אף לבעלי נפש. ובשיכול לעצום
 עיניו מדינא אינו מחוייב כיון שהוא דבר קשה לפניו
 ורק ממדת חסידות יש לו למינס נפשו ולעצום עיניו.
 והנה מדסתם בגמ' משמע יותר שאף שלא בטוח
 שלא יבוא להרהור נמך מותר לילך בליכא דרכא
 אחרינא לעשות צורך. פרנסתו ושאר צרכיו. מטעם
 שאיסור הרהור אינו מצד עצמו אלא כדי שלא יבוא
 לידי טומאה בלילה שלא ברור הדבר שיבוא לידי
 טומאה אלא שיש לו לחוש לזה לכן לא מחוייב למנוע
 מצרכיו. ולהפסיד פרנסתו בשביל הספק. אבל לא
 מסתבר להקל כ"כ דכיון שהקרא אסר להרהר מצד
 ספק זה הרי נמצא שהרתוה. הנא כבר איסור בעצם
 וממילא כיון שיוודע שא"א לו בלא הרהור. אין יהיה
 מותר לו לעבור על איסור שבתורה בשביל פרנסתו
 וצרכיו בלא פ"ג. אך אולי כיון שבקרא נאמר הטעם
 דשמירה משום שיבוא מזה לדבר רע הוא כנאמר שאינו
 איסור ברור ולכן צ"ע לדינא במי שלא בטוח שלא
 יבוא להרהר. אבל במי שסובר שיותר נוטה שלא
 יבוא בה לידי הרהור מותר לילך לפרנסתו ולשאר
 צרכיו בליכא דרכא אחרינא. במקום שיושבנות הנשים
 מגולות בשרן שדרךנן לנסות. וכן אם צריך לרפואה

קלו. והש'ש עברות הנזכרות הצד הקל שבהן עגשו חמור ממה
עברות חמורות. וקראו רבותינו וזכרונם לברכה הצד הקל
שבעברה "אבק עברה". ואמרו (פסחים צח): ככל מתרפאים מחלי שיש
בו סכנת נפשות חוץ מעצי אשרה, שאם יאמרו לו: הלא עצים של
אשרה והתרפא בהם, ימות ואל יתרפא בהם, ואף על פי שאין הנהגה
מעצי אשרה עובר עבודה זרה, מפני שהוא אבק עבודה זרה, ימות
ואל יתרפא בהם, לפי שהוא כמחזק ידי עובדי האשרה, פן יאמרו
לו: האשרה הצילתהו!

דלתי תשובה

משמשיה יהרג ואל יעבור קודם שיהנה
ממנה, תולדות גילוי עריות המסתכל או
המדבר עם אשת איש ככונה תחילה בכדי
להנות מזה שיהרג עליהן ואל יעבור (היינו
שמדבר עמה כי מצאה חן בעיניו וחושק
בה ונהנה כדיבורו עמה וכך מוכח מהמשך
הכתוב להלן) כהוא עובדא במסכת
סנהדרין (ע"ה) במי שהעלה לבו טינא
שאמרו שם העמוד לפניו ערומה, ימות ואל
תעמוד לפניו ערומה - תספר עמו מאחורי
הגדר, ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר.
ותולדת שפירות דמים, המלבין נפי חברו
ברבים שדמו בורח מפני הבושת וכדאמרינן
(ב"מ נח: -) חזינן ליה דאזיל סומקא ואתי
חזירא וע"ז אין לו חלק לעוה"ב (שם
ג"ט).

אם כן יש לעורר כי כמה נכשלים בזה
בעוה"ר שירברו עם אשה [אשת איש]
הרבה מחמת שמוצאת חן בעיניהם ותוך
כדי כך יסתכלו עליה. שיש להם לדעת כי
זה אביוזיהו דגילוי עריות ואפילו
מסתכלים באשה מבלי לדבר עמה. וכל שכן
לתת לה יד וכמו שכתב רבינו לעיל את
פי, וחזן ממה שעוברים על איסור מפורש
בתורה לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
עיניכם. וגם על הפסוק ונשמרת מכל דבר
רע שלא ירהר אדם ביום לירי טומאה
בלילה - וכמו שהארכנו בס"ד בכל זה לעיל
אות פי וס"ד, ועיין רמב"ם פ"ד מהל'
תשובה ה"ג, ובדברי רבינו לעיל [שם]
ובדברי הרמב"ם בפיק כ"א מאיסורי ביאה
ה"ב ויש בזה משום יהרג ואל יעבור, וגם

קלו. והש'ש עברות הנזכרות הצד הקל שבהן עגשו חמור ממה
עברות חמורות. וקראו רבותינו וזכרונם לברכה הצד הקל
שבעברה "אבק עברה". ואמרו (פסחים צח): ככל מתרפאים מחלי שיש
בו סכנת נפשות חוץ מעצי אשרה, שאם יאמרו לו: הלא עצים של
אשרה והתרפא בהם, ימות ואל יתרפא בהם, ואף על פי שאין הנהגה
מעצי אשרה עובר עבודה זרה, מפני שהוא אבק עבודה זרה, ימות
ואל יתרפא בהם, לפי שהוא כמחזק ידי עובדי האשרה, פן יאמרו
לו: האשרה הצילתהו!

קלה. וכן לענין גילוי עריות, (ימות ואל יתרפא מן האבק של גילוי
עריות.) כגון שחשק באשת איש ואמרו לו: אין לו רפואה
העלה עד שתעמוד לפניו ערומה או שתספר עמו, ימות ואל יפרוץ

דלתי תשובה

קלו. הצד הקל שבהן עגשו חמור וכו'. -
קרא לזה הצד הקל שאין זה דומה
למעלה, כי כאן הוא מתכוון להתרפאות
וגם לא ענשה שום עבודה מעניני עבודה
זרה אלא נהנה מהן, וכל זה אסור כמש"כ
רבינו [בסוף הפסקה לפי שהוא כמחזק ידי
עובדי עברה. פן יאמרו לו האשרה הצילתהו
עכ"ל, ועיין בחינוך מצוה רצ"ה צ"ב, וזה
שאמרו שביאר זה שבכה"ג יש רק לאו
הלא ידבק - בדרך.

ועיין בסף משנה מקורו, ולדעת רבינו
הוא פוסק כמאן דאמר אשת איש היתה ולא
ס"ל כרב אחא. וכל אחד לשיטתו להרמב"ם
דס"ל שהטעם שלא יהיו בנות ישראל הפקר
- לכך פירש אפילו פנויה ואפילו לספר עמו
מאחורי הגדר. אכן לרבינו דס"ל שזה
אביוזיהו דעריות ויש בזה איסור מצד
עצמו פסק דמירי דוקא באשת איש, ועיין
בב"י יו"ד סי' קפז שביאר מדוע הרמב"ם
החמיר ל"כ כיון שיש פלוגתא בזה. והרי
זה ענין של ספק נפשות והיה צריך להקל
שלא למסור עצמו גם בכה"ג ע"ש. ואפשר
שמכאן זה הקיל רבינו והעמידה בא"א.

Handwritten notes in the right margin, including a circular stamp with the number 33 and some illegible text.

קלמ. והנה אבק הרציקה - הלכנת פנים, פי פניו יתורו ונס מראה האדם, ודומה אל הרציקה. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה

דלתי תשובה

דסוטה י ע"ב דהא דלא חשיב לה בהנהו גי עבירות משום שאינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא עבירות המפורשים ודו"ק.

הנה, מצאנו חבר לרבינו ז"ל הם התוספות דס"ל דמלכין פני חברו ברבים, יהרג ואל יעבור והקשו הקושיא הג"ל ותירצו, אלא לענין ישו בו ניתא על הגמרא, אבל הפוסקים שלא הזכירו דבר זה אכתי קשה מה הבול בין מפורש ללא מפורש כיון שלמעשה יש לו למסור הנפש מעיקר הדין גם על הלכנת פנים והיו צריכים הרמב"ם והטורש"ע להזכיר זאת. וצ"ל דהם חולקים על התוספות ורבינו ז"ל, וס"ל שאין זה אביזרייהו ממש דרציקה.

ועוד יש להעיר בזה הערה גדולה בס"ד שהרי דבר זה למדוהו מתמר, והרי היא בגדר בן נח, שהרי כתו של שם היתה, וגם למ"ד שהאבות והשבטים יצאו מכלל בני נח, אבל מסתברא שנושתייהם לא כן, ובודאי שתמר לא היה לה דין של ישראל, והרי מה שבגי עבירות קי"ל יהרג ואל יעבור הוא מדין מצות קידוש ה'. וזה מה שכתב הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה ה"א כל בית ישראל מצווין לקדש את ה' וכי ואחר כך ביאר הדין דבגי עבירות יהרג ואל יעבור, ובני נח פטורים מזה וזה מש"כ כל בית ישראל מצווין וכו' ופירשו בדבריו דבא למעט בני נח. וכ"כ הפר"ח בחידושי "מים חיים" על הרמב"ם דזה בא למעט, וכן בסי' יד איתן, וכתב בספר הקובץ דאע"ג דזו בעיא דלא אפשרא בש"ס סנהדרין ע"ד: [לפי גירסה שלפנינו] אפשר דהרמב"ם ס"ל

ה"ז דומה לעובר אחרי אשה בנחר שאין לו חלק לעוה"ב (ברכות ס"א) והמסתכל באצבע קטנה של אשה הרי כמסתכל במקום התורף (אבות דר"ן - וכלה פ"א) ועוד. וגם אמרו שלא ינקה מדינה של גהינם אפילו גדול כמעשים כמשה רבינו ע"ה - ואפילו אם אינו מהרהר להסתכל במיוחד יש איסור תורה אלא אם רואה כדרך בני אדם העוברים ברחוב מיד יפנה לבו ומחשבתו לדבר אחר. ועיין מה שכתב בזה הרמב"ם בפכ"ב מאיסורי ביאה הלכה פ"א, שהעצה להינצל מהרהורי עבירה, יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה, וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה עכ"ל.

קלמ. והנה אבק הרציקה הלכנת פנים... ודומה אל הרציקה. רבינו ז"ל מבאר כאן שמה שאמרו לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים, הוא משום שזו אביזרייהו דרציקה, ועל רציקה יהרג ואל יעבור, ועיין בחידושי הפר"ח על הרמב"ם שבספרו מים חיים, שהעיר על הרמב"ם הלי יסודי התורה פ"ה ה"ב, שכ"כ, אבל גי עבירות אלו, [היינו ע"ז, גילוי ערוה ושפיכות דמים שהזכיר לפני-כן] אם יאמר לו עבור על אחת מהן או תהרג יהרג ואל יעבור עכ"ל, וכתב ע"ז הגאון הגדול שם "וכן הלכנת פנים כדאמרינן בסוף הזהב [ב"מ נט.] ובפרק מציאת האשה [כתובות ס"ז:] נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, וכבר כתבו התוספות פרק קמא

בבא מציעא ג"ח ב'. והשנית, פי צער התלפנה מר ממות, על פן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא ג"ח א'): לעולם יפיל אדם עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים. ולא אמרו פן בשאר עבירות החמורות, אכן דמו אבק הרציקה אל הרציקה וכמו שאמרו, פי יהרג ואל ירצח. (סנהדרין ע"ד) ודומה לזה אמרו שיפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חברו ברבים. ולמדו זה (שם) מענין תמר, שנאמר (בראשית לח, ה') היא מוצאת והיא שלחה אל-חמיה, הנה פי אף על פי שהוציאה לשוק, לא גלתה פי היתה הרה מיהודה שלא להלבין פניו.

קמ. ועוד אמרו, (כ"ט נח) כל היוצרים לגיהנם עולים, חוץ משלשה: שיוצרים ואינם עולים: המלבין פני חברו ברבים, והמכנה שם לחברו, והפא על אשת איש. הנה פי דמו המלבין פני חברו ברבים

דלתי תשובה

ברבים. ודו"ק. והמאירי בברכות מג' ע"ב כתב שמי"ש נח לאדם וכו' אין זה חובה ע"ש. קמ. והמכנה שם לחברו... בשגם הוא מלבין פניו. מבואר דהמכנה שם לחברו שאמרו עליו אין לו חלק לעוה"ב היינו אם מתבייש בכינוי זה, וא"כ זה מדין המלבין פני חברו וכו', וקרו לדין זה שם בפני עצמו, משום שלא רבים יתכמו לשים לב שהוא מלבין פניו בזה ויאמר המכנה בלבו, הלא הרבה מכנים אותו כך ולא ידע שהרי הוא מתבייש בזה, וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל הלכות דעות פ"ו ה"ח, אחרי שהביא דין המלבין פני חברו, [המכלים את חברו] הוסיף "ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו" והיינו כינוי שם, ועיין בהלכות תשובה פ"ג הלכה י"ד שכתב שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעוה"ב אם הוא רגיל בזה והזכיר שם המכנה שם לחברו

כגורסת התוספות שם (ע"ה) דלפי האמת אין בני נח מוזהרים על קידוש השם, ועוד שכירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ה פשיטא ליה הפטורים, ויליף לה מרכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל, בני ישראל מצווים על ק"ה ואין בני נח מצווים על קידוש ה'. ועיין בפ"ה מהל' מלכים ה"ב שפסק כן. ועיין מ"ח במצוה רצ"ה סק"א, אם כן תמר היתה פטורה לעשות כן. ועשתה כן לשם חסדיות שתמר בתו של שם הכהן הגדול היתה אב"ל. אנו איך לומדים ממנה. ועוד קשה איך לומדים מלפני מתן תורה. - ויש ליישב כדוחק קצת דמתמר למדנו רק גילוי מילתא שענין הלכנת פנים הו"ל כרציקה עד כדי שתמר הצורקת ע"ה מסרה א"ע להריגה ולא לעבור ע"ז הגם שהיא לא היתה חייבת שבת נח היתה. וכיון שכך אנו למדים מזה שפ"ש אנו שמצווים על ק"ה שיש לנו למסור עצמנו ולא להלבין פני חברנו

קעו קריינא דאגרתא

מונשמרתם מכל דבר רע שלא יהרהר בו ומי יאמר זכיתי לבי שלא יגרום לו שום הרהור כלל.

ומה שכתבת דכי אשה מנישה מקודם איכא בזה משום מלכין ברבים אם לא יתן, ח"ו לומר כן דאפילו ודאי תתבייש ברבים אין בזה שום צד היתר במה שהאחד יתבייש מחמת מניעת עבירה ואמרו חז"ל המוצא כלאים בכגו פושטו אפילו בשוק ורב אדא ב"א קרע כרבלתא בשוקא שהי' שוה די מאות זוז מאשה אחת בפ' ג' דברכות.

במקרה שיהי' נמצא במצב בלתי נעים ע"י מניעת יד יכול לומר לאשה שמסתמא אינה יודעת שיש בזה איסור אבל אסור הוא ע"פ תורה"ק.

והנני דו"ש ומברכו בכל טוב בר"ג

יעקב ישראל קניבסקי

קסג

בענין הנ"ל

בעה"י אור ליום ה' יוחי התשכ"ב. קיבלתי מכתבו ואע"פ שמהראוי שלא להשיב, נתיישבתי להשיב הפעם בשביל לאפרושי מאיסורא.

על מה שכתבתי דנתינת יד לערוה הוא מדאורייתא כמש"כ הרמב"ם ז"ל בספר המצות שניג העתיק הכותב לשון הרמב"ם ז"ל פכ"א מא"כ ח"ו, דהמחבק אחת מהעריות שאין לבו נוקפו עליהן כו' דמשמע שהוא מדרבנן וכתב הכותב דה"ג כשנותן בשביל הנימוס.

וזה שקר גמור, כי לא ימלט שאיש צעיר יגע באשה ולא יגרום לו שום חימום ר"ל או איוו הרגשת הנאה מעריות ר"ל ובזכרוני שכבר רמזתי במכתבי הראשון דאין לנו ההיא דעולא בסוף קידושין בזמנינו.

קעו קריינא דאגרתא

ובלבד שתהא האשה יראת שמים ובעלת מדות טובות כדי שלא תפריע אותך ח"ו מעבודת הכורא ית'.

הפרטים אי"א לבאר והדבר מסור לידך בעצמך.

אם אין לך אמצעים להסתדר בשום אופן, כמוכנ שא"א להתחתן אבל יש לשער שאיך שהוא כן יסתדר.

אם תחליט להשתדך תניד לארוסתך שהשקפתך הוא ללמוד איוו שנים כשהי' לך אפשרות לזה, ותבקש שהיא תסכים לזה לכל הפחות על 3 שנים וזה יתכן אם גם היא מסוגלת להרויח לפרנסה וחי' ידריך אותך בדרך הישר ובעצה טובה ותכתב ותחתם בכוח"פ במשצ"ג.

הדו"ש

יעקב ישראל קניבסקי

קסב

נתינת יד לאשה

בעה"ת יום ה' פ' ויק"פ התשכ"א. לכבוד היקר שיהי'.

בדבר נתינת יד לאשה, אין ספק כי הוא איסור גמור דכל קריבה לערוה אסורה, ולהרמב"ם ז"ל בספר המצות מצוה ל"ח שניג והסמ"ג הוא ל"ח מדאורייתא ולהרמב"ן ז"ל בהשגותיו הוא מדרבנן ועכ"פ אין בזה שום היתר ומי הוא זה שיאמר זכיתי למדרגת רב שמואל ב"ר יצחק או מדרגת עולא.

ואומרים בשם מרן החו"א וצללה"ה שאמר שזהו בדין יהרג ואל יעבור ככל אבירוי"י דעריות.

ואין נפק"מ בין נשואה לבלתי נשואה כיון שהבלתי נשואה ג"כ ערוה מחמת נדה, וגם בפנוי וטהורה אכתי איכא איסורא

מכתב
פסקי דיעבד
הגהות
ע"פ דברי
החכם

ועכ"פ בנידון זה שהתחור יכול בוודאי למנוע את עצמו ואת האשה מעבירה נע"י אי נתינת ידן הלא כמה שנוגע למעשה עבירה זו ידו תקיפה שיכול למנוע והאיך יעלה על הדעת שיהושע על כבודתה של אהורה זו הרוצה דוקא לעשות העבירה והלא במצב זה שבידו למנועה בלי חששות של סכ"נ היה צריך לביישה בכל מיני ביושים להפרישה מאיסור וכ"ש שהוא עצמו לא יעשה איסור ר"ל מחמת חשש של כבודו או כבודת ששניהן ראויים לקלון ולכזיון כמה שעניני הורתינו הקדושה מזולזל אצלם ר"ל ועל כבוד הבורא ב"ה שמתמעט ע"י הללו הנהגים בהפקר ובכזיון למצוותיו יתברך לא חסין ורק על כבודת של אותה ארורה מופקרת חוששין, ה' ישמרנו.

נא להחזיר לי מכתב זה או העתקה ממנו.

הדו"ש ומברכו שיחזיק ביראת ה' כל היום ולא יפנה להבלי שוא
יעקב ישראל קניבסקי

קסד

לא שמקרוב זכה ללמד בישיבה
בדבר שאילת שלום לאשה, ועוד איזה הנהגות

בעה"י יום ה' וישב התשכ"ד.
לחב' היקר שיחי.

מכתבך קבלתי ואכן אין לי כח להשיב על מכתבים וכש"כ לת"ח הנמצאים בעיר שילולים לכא' ואולם ראיתי חובה להשיב לך עכ"פ הפעם, מכיון שאני מכיר שמך עוד מאישתקד וכנראה שהי' לך הרבה נסיונות עד שזכית ללמוד בישיבה על טהרת הקודש.

בדבר שאילת שלי לאשה ובדבר הסתכלות בהבטת בעלמא לראות עם מי הוא מדבר וכ"כ, כשאני גורם כלל שום גירוי והרחוק יש צדדים להקל ע"פ המבואר בהרמ"א ז"ל אח"ע ס"י ה' ושם בפתחי תשובה מק"ג בשם הריטב"א ז"ל ועפ"י הרבה מקילים בכ"כ.

על מה שכתבתי דלא שייך כלל וכלל מלבין פני האשה במה שהיא מתביישת על מניעת נתינת היד שהיא עבירה, פטפט הכותב דברים שאסור לשומען וכתב דיש כאן גדול כבוד הבריות שדוחה אפילו בקום ועשה לאיסור דרבנן כההיא דא"ח ס"י י"ג במצא בשבת בכרמלית שנפסקה ציציתו.

ואסור לומר הברים הללו דהתם וכל הני דברכות י"ט היינו שאינו רוצה כלל גוף העבירה דמה שרוצה שלא להיות ערום נשוח הכבוד הבריות שם אינו עבירה כלל, רק שעכשיו אינו מוצא בגד אחר אלא כלאים או חסר ציצית, וכזה התירו משום כבוד הבריות איסור דרבנן.

אבל מי שרוצה ומתאוה לעשות גוף העבירה משום דבלא זה חשיב אצלו בזיון כשנמנעים מהעבירה, בזה אדרבא מצוה גדולה לביישו ככל האפשר כדי להפרישו מאיסורא ובי"ד מנדין את המזולזל ביום"ט שני [שקל משאר איסורי דרבנן] אפילו שזה חושב שהוא מצוה כגון שקברו מת ביום"ט שני כמבואר בפסחים דף נ"ב ובסנהדרין דף כ"ו וכן כל המזולזל באיזו דבר האסור מדרבנן משמתינן ליה ומכזין אותו בזיון נורא שאין עומדין ב"ה אמותיו ואין אוכלין עמו ואין מצרפין אותו למנין לכל דבר שבקדושה והמנהג לגרשו מבית המדרש ובי"ד יכולין להחמיר עליו שלא לקבורו והכלבים יאכלוהו ושלא למול את בנו כמבואר כ"ז ביו"ד ס"י של"ד.

ואין חוששין כלל וכלל על כבוד אותו אדם שעובר על דרבנן, וזה אפילו אם עובר פ"א וכש"כ וק"ו מי שפוצק ר"ל על תורה לעבור תמיד בהפקרות על אינו איסור דרבנן שעפ"י ד"ת אילו היה יד בי"ד תקיפה היו צריכין להזהירו בכל מיני אזהרות ואם אינו מועיל היו צריכים לרדפו עד חרמה להעמיד דין תורה תורתנו הקדושה על תילה.

ש"א לא שבעותה אין ידינו תקיפה ואנחנו בגלות אצל הפורקי על מכל המינים והלונאי שהם לא יפריעו לנו לשמור תורתנו הקדושה, ומשום זה נמנעים מלהכות ומעלימים עין מכל הנעשה ועיי"ש בסו"ס של"ד.

יצחק

אח"כ סימן ד'

אור

שצ

סימן ד'

תשובות קצרות - בעניני צניעות

המתארת במקום שהנשים שרות

שאלת: אך להנהיג אם אחת מתארת אצל איזה משפחה שהם נחשבים וכוונתהם המבוללת שרים לכבוד שבת.

תשובה: הפעם הזאת תקשיט לשאול ואני יודע צד היתר בכ"ב, ואני חמיה על המקילים, ואין זה יתכן שמשפחות כאלה המטיפים תורה ומסור יומם ולילה יקלו בדבר הזה, וגם על פניה אין היתר וכפרט בזמן הזה שכולן נדות, וגם אם היא בגיל צעיר מאד שעדיין לא דאחה דם נדה אסור. ואם זה היה רק במשפחה עצמה ואין אורחים החושבים וכן מטופר על החתם טופר.

לנשק בת מאומצת קטנה

שאלת: אם מותר לנשק ולחבק בנות קטנות המאומצות, (הד"ה לאשה לבנים קטנים).

תשובה: לענין דינים נכונות ואסור, ואני רואה צד היתר בדבר. ואף ששמעתי מי שהחיר אבל מי יתן וישמיענו. **שעמו.**

בענין ההפרדה בין גברים לנשים

שאלת: שלפעמים מואננים שיעור כרי להחזיר בחשובה בבתיים פרטיים וירשבים אנשים ונשים, האם מותר. עוד שאלת: ממה שאדם נהגים אה"כ להתפלל שם ערבית, האם יש בעיה בזה שהנשים נשארות בשעת ההפילה בחדר, וכן מה שאין מכסות ראשן.

תשובה: מותר להם לשבת בחדר אחד כל זמן שאינם יושבים בערוביבא אלא זה בצד זה בצד.

וכן מותר להתפלל בחדר שנמצאים שם נשים בצד אחד והגברים בצד אחר ומתפללים לביתן אחר, כיון שאין זה מקום קבוע להתפלה, ואין צורך במחיצה, וכן נהגים בדרך כלל בחתונות וכדומה.

עוד שאלת: בית-נופת בלא מחיצה לגברים ולנשים, האם מותר להתפלל בו.

תשובה: אין להתפלל במקום כזה, אף אם תנשים לא נמצאות שם.

ודעתו על פי שפלי, באופן מה שחברי טען נגדי אראה במחשבותי אם כנים דברי אחוזר כי וגם לא נראים לי דבריו אני עומד על דעתי, ומה לי בכך אם יודע לי או לא, כי אין כוונתי לנסות דעות לרעיון, וכן יהיה דעת חברי שבעוד להעמיד סברתו לעצמו, ואחר הריבוי הזה אחרי רבים להטות אבל אותם הדורצים דקא שחבדו יודע לו, וכוונתו להטות דעת חברי לדעתו, אותם שנוגים מדרך האמת ונוטים אל הניצוח ויצא משפט מעוקל. וגם בתפלה ר' נחוניא בן הקנה שלא אכשל בדבר הלכה וישמחו בו חברי לא מייקר ולא נחייא מהומכבדים בקלונתו דה"ו, כי לא נמצאו כאלו בחבורת חז"ל, ועוד מ"ט לא חש על כשלק דאיחא פרק יש נוהלין על שישמחו בו חביריין, אבל גלע"ד עפ"י דאיחא פרק יש נוהלין [כבי"ב דף ק"ג ע"ב] אמר ליה רבא אני ה' בעתה אחישה, ופירש רשבי"ם דה"ל: אויסקו רב עלילש מרבא פן יאמר רבא בלבן אילן לא חיינו בבאן. היה דן דין שקר וכו', קרא עליי רבא לתמונא אני ה' בעתה אחישה, בעת שהתקיימו צריכים לשיעור הקב"ה ממצארא להם, אף אחת אני יודע כן שמעולם לא באחת תקלה על ידך בדין, שהרי עכשיו זמני לי הקב"ה קודם שהוגעת להוראה ולא נבשלת, עכ"ל. הרי שוב עלילש כמעט נבשל, והקב"ה חומקין לו רבא, והיה שמחה לרבא ויבחו המקב"ה שיעמד על עיליש, ויחורו טוב היה לרב עלילש אילו זיבחו המקב"ה שיעמד על האמת מנצמו ולא יצטרך להומנו רבא להצילו ושישמח רבא במצותו. וזו הייתה תפלת ר' נחוניא בן הקנה שלא אכשל ברכי הלכה ואצטרך שליח להחזירי, וישמחו בי חברי שוכה להצילי, אלא אחת ה' חוכיני שאעמדה בעצמי על האמת, וכן כל חברי לא נצטרך זה לזה, כן נראה לפע"ד, אבל חלילה וחלילה שישמחו איש בחקלת חברי, עכ"ל החתם טופר.

מכוס

- א. מותר לאשה לצאת לרה"ל בפאה נכרית, והוא שלא יהיה שער הפאה פרוץ.
- ב. בחולות מתחרת ליצא בגילוי ראשו, והוא שיהיה שערם מסודר כעין קליעה, וכשער פרוץ יש בזה איסור דרבנן.
- ג. אלמנה נהרשה או בעולה צריכה לנסות ראשן, אמנם איסורן הוא רק איסור דרבנן.
- ד. (לראו"ח סי' ע"ה) מותר לקרות ק"ש כנגד פאה נכרית ואפי' שהלובשת אצנה אשתו.
- ה. אם הגילה אשתו ללכת בבית בלא כסוי ראשו, מותר לבעלה לקרות ק"ש כנגד שערת.
- ו. נשים פורצות שכתונותיהן הרבים אינן מכסות ראשן כלל, יש להחזיר לקרוא ק"ש כנגד שערן.

מ"ג - כ"ג ל"ג י"ג א"ג

רנג

יצחק

ענינים שונים סימן ט"ז

אמר

כבר בתחילת דברי שאמם שואלים דברים כל כך פשוטים, שכל אדם כש יודע. שדברים כאלה אסורים באיסור גמור.

(ז) גם במסערה שיש להם תועה כשרות חלק למתדיר צריך להזהר מאד היום, כי יש עוד איסור חמור אחד שאין בני אדם שמים על לב אם מחמת חסרון ידיעה או משום שאינם רגילים בהו וקשה להם לפרוש, והוא כי הדבר יודע שיש כמה מאכלים שמצוי בהם תולעים, ועל תלע אחד שאוכלים עוברים המשה לאין ועל כל לא ראוי לקבל מלקוח ארבעים, ואיני חושב שיספיק כל יום ערב יום כפפור לקבל כל המלקיות על כל התולעים שאכל. והחן מהו המלקות בערב יום כפפור אינן אלא כוכר בעלמא, והיעקר הוא התשובה שלא יוסיפו לחטוא במאכלות אסורות, וכן בהרבה מסיבות בחתונה ברית מילה וכו' מצוה מגישים כל מיני מאכלים, ואין איש שם על לב כי עוברים על איסורי תורה בגלל התולעים המצויים במאכלים, כגון חסה כרוב ברוקולי. פהסלי ספינש, ועוד כמה דברים שצריך לשאול לרב מומחה וירא שמים ובקי בענינים אלו.

(ח) ועל כיסוי ראש לאשה נשואה, ודאי זה תוכה מעיקר הדין והוא מן התורה, ואע"פ שהנשים במדינות אלה אינם מכסים ראשן אין זה משנה הדין, והאיסור במקומו עומד.

ולכא שביקשתם לפרט לכם דיני מלבושי אשה לפי התלכה, הנה הדין פשוט שהאשה צריכה לכסות גופה בחוה על הצואר וכן בכתפיה או בגב ולא כמו שנהוגות להשאיר חצי הגוף ערום ה' ישמור. וכן בודיע צריך לכסות עד המרפק, והשמלה צריכה לכסות לפחות את הכרכים, והשוק צריך להיות מכוסה עם גרבים, ואף שהם גרבי גיליון מותר כל במלבושיה ומתלבשים בשמלת כאלה - מלבושים בלתי צניעות ומשאירים חלק מהגוף הצריך כיסוי חשוף ומגולה לעין כל, ומכשילות האגפים בהחזורים, עתידות לתת את הדין, וה' השורב יכפר בעד וישיב אותן בתשובה שלימה וישו שכם אחד לעוברו בלבב שלם.

סימן ט"ז

ביאור מעשה רבינא ורב אשי

ש"ע ח"ט סי' ע' סעיף א'

כתב המחבר ח"ל: אסור לתלות בלא עדים ואפילו לתלמיד חכם א"כ הלוח על המשכון והמלה כשטר משוכח יותר. וכל המלה בלא עדים עובר משום עור לא תתן מכשול וגוים קלה לעצמי, ע"ל.

ה' ישמרתו. וגם באופן שיגרום מחלוקת גדולה בקהילה או במשפחה, אין שום היתר לנסוע.

(ב) שאלתם אם ישראלים שגרים באר"י בקביעות מה דינם בי"ש של גלות.

תשובה: הדין פשוט שעליהם לנהוג כל הדינים כבני חוץ לארץ בלי הברל שעת הדחק או לא, והכל אסור בי"ש שני כמו בי"ש ראשון, חוץ כמה שנתבאר בשו"ע שהקלו ברפואה לחולה בי"ש שני כשאינו עושה מלאכה לרפואתו, וכן בדני המת בר מין יש שינויים בדין. אבל ודאי שכל מקרה לגופו וצריך לשאול לרב מומחה הבקי בהלכות לידע מה מותר לעשות לחולה או למת בר מין ומה אסור.

(ג) שאלתם אם מותר לרקוד בריקודים מעורבים, ובפרט עם בני משפחה במקרה שאם לא ירקוד זה יגרום למחלוקת משפחתית.

תשובה: דעו לכם אברכים יקרים, כי ריקודי תערוכת הם בגדר איסורי עריות, ואם איש או אשה ירקוד עם אדם האסור להם כגון אשת איש שרקדה עם אדם אחר, הרי שניהם עוברים על איסור דאורייתא, והוא איסור חמור מאד שיש עליהם חיוב להרג ולא לעבור. וגם אם האשה תרקוד עם בעלה, הרי זו פריצות גדולה ואיסור גמור הוא. והשומע ישמע והחול יחול ואני את נפשי תגלה. ומצוה על כל אחד להוכיח: על זה ולבער הנגע הרע הזה מישראל. וכל מי שיושב באולם שיש שם ריקודים מעורבים, לא רק שעושה איסור גמור כשמתחיל עליהם אלא אף הישיבה באולם אסורה.

(ד) וכן להתרחץ בים מעורב או בבדיקה מעורבת הדין פשוט שיש בוה איסור דאורייתא, ואין שום היתר להתרחץ במקום כזה כלל.

(ה) וכן בנוגע לחיצת יד לגשים - כמו שנהגו במדינות אלה כשנפגשים במסיבות או לצורך משא ומתן בעסקים, ליהיי יודע לכם שהוא איסור גמור, והחן מהאיסור עצמו, עוד הוא גורם לאיסורים גדולים יותר, ותחילה איסורי עריות מתחיל מלחיצת ידים ואין צורך לבאר. וכבר שאלתי אני בעצמי לגדול הדור שלפנינו מחבר ספר החזון איש זצ"ל, ואמר לי בפירוש שיהרג ואל יעבור בלחיצת יד לנשים, ואין תבול בין אם היא אשת איש או פנויה שוכח אסור. ומה שאומרים האגשים שהאשה תיפגע וכדומה מטיענות כאלה אשר אין בהם ממש ולא טעם ולא ריח, הם ושלום להחיי איסור תורה ועריות בטענות כאלה, ויהרג ואל יעבור. וכן לחיצת יד לדוחות ולגיסות גם כן אסור, והוא פשוט.

(ו) לארצן מסיבות עם ריקודים מעורבים או ח"י עם אשה נזרת או רקדנים לצורך מנגינת או תועלת אחרת של הקהילה, הוא איסור גמור, ואני תמיה עליכם כמו שכתבתי

הדרך יתת. ואף ו מן כ"יש ופה. ומן גלבה ורדה ח"י: כל : כאן ודחק

ישע שנים ולכן שים יקר, לכן האם ונת כל דעת - וכן ואין קבע ולט. ירי שכל וכלי לזמן נסוע נפש